

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra speciální pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Úloha speciálního pedagoga v systému zacházení s vězni

Bc. Lenka Sechterová

Praha 2011

Vedoucí diplomové práce: PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

CHARLES UNIVERSITY IN PRAGUE

FACULTY OF EDUCATION

Department of special education

DIPLOMA THESIS

Special pedagogue role in system of treating with prisoners

Bc. Lenka Sechterová

Prague 2011

Diploma Thesis Work Supervisor:

PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci Úloha speciálního pedagoga v systému zacházení s vězni vypracovala pod vedením PaedDr. Lubomíra Bajcury, Ph.D. samostatně na základě vlastních zjištění a za použití pramenů uvedených v seznamu.

Praha, 28. listopadu 2011

.....

podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PaedDr. Lubomíru Bajcurovi, Ph.D. za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce. Dále bych chtěla poděkovat speciální pedagožce Bc. Janě Jodlové, která mi poskytla cenné rady na oddělení výkonu vazby ve Vazební věznici Praha-Pankrác. A také bych chtěla poděkovat speciálním pedagožkám Mgr. Lucii Kováčové a Mgr. Jitce Štechové z oddělení výkonu trestu odnětí svobody.

Anotace:

Tato diplomová práce se zabývá úlohou speciálního pedagoga v systému zacházení s vězni. Zkoumá práci speciálního pedagoga na oddělení výkonu vazby a oddělení výkonu trestu odnětí svobody. Dále popisuje všechny aktivity a programy, které jsou pro obviněné a odsouzené právě speciálními pedagogy připravovány. V praktické části je popsána práce speciálního pedagoga ve Vazební věznici Praha-Pankrác. Průzkum byl proveden na základě pozorování, kazuistik a rozhovorů.

Klíčové pojmy:

Obviněný

Odsouzený

Speciální pedagog

Vazební věznice

Výkon trestu odnětí svobody

Výkon vazby

Annotation:

This diploma thesis deals with special pedagogue role in system of treating with prisoners at the department custody and department of imprisonment. It also describes all the activities and programs, which are prepared by special pedagogue for accused and convinced. There is described the work of special pedagogue in Remand Prison Praha-Pankrác. The research was based on observations, case reports and interviews.

Key words:

Accused

Convict

Special pedagogue

Remand prison

Sentence of imprisonment

Custody

OBSAH

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1. Vězeňská služba ČR.....	12
1.1. Úkoly Vězeňské služby.....	14
1.2. Všeobecná historie vězeňství	14
1.3. Organizační jednotky Vězeňské služby ČR	17
2. Charakteristika Vazební věznice Praha-Pankrác	19
2.1. Historie.....	19
2.2. Vazební věznice Praha-Pankrác	21
3. Výkon vazby v ČR	26
3.1. Účel vazby.....	26
3.2. Funkce speciálního pedagoga ve výkonu vazby.....	27
3.2.1. Preventivně výchovné aktivity	30
3.2.2. Vzdělávací programy	31
3.2.3. Zájmové programy.....	31
3.2.4. Sportovní programy	31
3.3. Další odborní zaměstnanci	33
4. Výkon trestu odnětí svobody v ČR.....	34
4.1. Funkce speciálního pedagoga ve výkonu trestu odnětí svobody.....	38
4.2. Úkoly a cíle programů zacházení	42

4.2.1. Pracovní aktivity	43
4.2.2. Vzdělávací aktivity	43
4.2.3. Speciálně výchovné aktivity.....	44
4.2.4. Zájmové aktivity.....	45
4.2.5. Extramurální programy (oblast utváření vnějších vztahů)	45
4.3. Další odborní zaměstnanci	46
5. Mladiství delikventi	49
PRAKTICKÁ ČÁST	52
6. Vlastní průzkum	53
6.1. Vymezení průzkumného cíle	53
6.2. Charakteristika a popis souboru	54
6.3. Metody sběru dat	54
6.3.1. Pozorování.....	55
6.3.2. Kazuistika a rozhovor	58
7. Výsledky průzkumu a jejich interpretace.....	76
7.1. Pozorování.....	76
7.1.1. Výsledky a vyhodnocení dotazníku.....	76
7.2. Kazuistika.....	78
7.3. Rozhovor	78
8. Vyhodnocení průzkumu a doporučení pro praxi	79
ZÁVĚR	81
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JINÝCH PRAMENŮ:	83

SEZNAM OBRÁZKŮ.....	87
SEZNAM TABULEK	87
SEZNAM PŘÍLOH	87
SLOVNÍK POUŽÍVANÝCH ZKRATEK.....	88

ÚVOD

Jedním ze subjektů ochrany společnosti je vězeňství. Vězeňství můžeme definovat jako systém sociálních služeb, zaměřený na změnu chování odsouzených v žádoucím směru a jejich následnou integraci zpět do společnosti.

Z moderní historie českého vězeňství můžeme označit jako důležitý milník rok 1990, který odstartoval rozvoj demokratických změn zaměřených na dodržování lidských práv a svobod jednotlivce. V systému vězeňství došlo k jeho depolitizaci a humanizaci, dále pak demilitarizaci a decentralizaci jeho řízení. Po tzv. sametové revoluci nastaly změny registrované kriminality a dále pak její prudký nárůst, a to zejména po roce 1994.

Poměry v českém vězeňství, zejména jedná-li se o výkon trestu odnětí svobody, jsou velice diskutovaným tématem. Veřejnost se nezdá vyjadřovat k podmínkám výkonu trestu v tom smyslu, že odsouzení jsou ve věznicích jako na dovolené a ne jako v místě, kde si odpykávají trest a jsou objektem výchovného či nápravného působení.

České vězeňství se potýká s řadou problémů, jako je přeplněnost věznic a s tím spojený problém nedostačujících nebo nevyhovujících prostor a míst k provádění aktivit. Z tohoto důvodu se stále řeší problematika výstavby nových věznic, anebo také rozšiřování stávajících.

Odsouzení mají v rámci výkonu trestu odnětí svobody jasně vymezená práva a povinnosti a „pobyt“ ve vězení si symbolickou částkou hradí. Každému odsouzenému se na základě komplexní zprávy, obsahující posudky psychologa, speciálního pedagoga, sociálního pracovníka a lékaře, sestavuje program zacházení, který je odsouzený během výkonu trestu odnětí svobody povinen plnit. Program zacházení tvoří pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné a zájmové aktivity (volnočasové programy, tréninkové a terapeutické programy) a oblast vnějších vztahů včetně extramurálních programů.

V první části diplomové práce je obecně popsán systém a funkce vězeňství v ČR. Dále je v této části rozebírána struktura oddělení výkonu vazby a oddělení výkonu trestu odnětí svobody ve Vazební věznici Praha-Pankrác.

Cílem této práce je snaha o zpracování problematiky aktivit a programů zacházení, které jsou obviněným a odsouzeným poskytovány. Velmi důležitá v těchto programech a aktivitách je práce speciálního pedagoga, kterou se autorka v této práci zabývá podrobněji. Speciální pedagog je v podstatě takovým průvodcem obviněného od výkonu vazby až po odsouzeného ve výkonu trestu. Je obviněnému i odsouzenému rádcem a pomocníkem, pomáhá mu řešit různé problémy a nejasnosti, které se týkají nejen přímo obviněného či odsouzeného, ale i jeho rodiny, jeho budoucího života a následovného zařazení do společnosti. Z rozhovorů v Praktické části je vše potvrzeno samotnými obviněnými, kteří si nemohou práci speciálního pedagoga vynachválit. Rozhovory a aktivity s ním jsou pro ně časem, kdy alespoň na chvíli zapomenou, v jaké tíživé životní situaci se nacházejí. Většinou právě při aktivitách se speciálním pedagogem se dokážou uvolnit a ukázat i své pozitivní stránky. Někteří možná sami sebe překvapí tím, jaký je v nich skrytý talent a objeví něco, co je baví a naplňuje, o čem ani netušili. A zároveň tím mohou někomu udělat radost. Jsou to například různé výrobky a výtvary, které si odnášejí z keramické dílny či hodin výtvarných technik.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Vězeňská služba ČR

Vězeňská služba ČR (dále jen „Vězeňská služba“) je ozbrojeným bezpečnostním sborem, organizační složkou státu podřízenou Ministerstvu spravedlnosti ČR (dále jen „ministerstvo“). Ministerstvo při výkonu státní správy vytváří Vězeňské službě podmínky k řádnému výkonu její činnosti.

Vězeňská služba byla zřízena Zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky s účinností od 1. ledna 1993, který Vězeňské službě stanovil úkoly. Úkoly stanovené tímto zákonem ve Vězeňské službě zajišťují vězeňská stráž, justiční stráž, správní služba, Institut vzdělávání a pověřené orgány Vězeňské služby. **Vězeňská stráž** střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody, střeží vazební věznice, věznice a ústavy pro výkon zabezpečovací detence. Při této činnosti zajišťuje stanovený pořádek a kázeň. **Justiční stráž** zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti. **Správní služba** rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost. **Institut vzdělávání** zabezpečuje vzdělávání příslušníků a občanských zaměstnanců Vězeňské služby. **Pověřené orgány** mají postavení policejního orgánu v řízení o trestných činech příslušníků. (Sochůrek, 2007, s. 6–7)

Vězeňská služba zaměstnává osoby ve služebním poměru (příslušníky) a osoby v pracovním poměru (občanské zaměstnance). Uchazeč do služebního poměru příslušníka Vězeňské služby musí splňovat podmínky stanovené Zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů: občanství České republiky; věk nad 18 let; bezúhonnost; střední vzdělání s maturitní zkouškou; zdravotní, osobnostní a fyzickou způsobilost k výkonu služby; nesmí být členem politické strany nebo politického hnutí; nevykonává živnostenskou nebo jinou výdělečnou

činnost a není členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost. Pokud se občan rozhodne vstoupit do pracovního poměru k Vězeňské službě, může se zde ucházet o konkrétní místo jako je např. vychovatel, lékař, speciální pedagog, mzdová účetní, nebo řidič. Uchazeč musí splnit několik podmínek – být bezúhonný, splňovat kvalifikační předpoklady (odbornou způsobilost a být osobnostně a zdravotně způsobilý pro výkon funkce). Pro výkon vedoucích funkcí založených jmenováním je nutné negativní lustrační osvědčení a pro výkon některých jmenovaných funkcí je potřebná bezpečnostní prověrka kategorie „Důvěrné“.

V roce 2011 bylo k datu 23. 9. 2011 evidováno 23 056 vězňů ve výkonu vazby a trestu, v relativním vyjádření tedy připadá na 100 000 obyvatel zhruba 218 vězňů. Ti jsou rozmístěni v celkem 36 věznicích po České republice, kde se o ně stará přes 10 000 zaměstnanců Vězeňské služby.

Obrázek 1: Mapa věznic v ČR (<http://www.vscr.cz/>)

1.1. Úkoly Vězeňské služby

Vězeňská služba spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, také spravuje a střeží ústavy pro výkon zabezpečovací detence. Prostřednictvím programů zacházení soustavně působí na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody s cílem vytvořit předpoklady pro jejich řádný způsob života po propuštění. Vězeňská služba prostřednictvím justiční stráže zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů a státních zastupitelství a ministerstva. Dále střeží, předvádí a eskortuje vězněné osoby. K dalším úkolům patří výzkum v oboru penologie, jehož výsledky aplikuje v praxi. Důležitou součástí činnosti je rovněž vytváření podmínek pro zaměstnávání, vzdělávání a rekvalifikaci vězněných osob.

1.2. Všeobecná historie vězeňství

V průběhu dějin lidstva dochází k uplatňování různých druhů trestů. Vývoj soudnictví, práva a správy, pojetí lidských práv výrazně ovlivňovalo povahu sankcí. Představa o spravedlnosti byla tenkrát jednoduchá a trest v těch dobách byl spojován s myšlenkou pomsty a represe. Starověk a středověk neznaly odnětí svobody jako racionálně uložený trest.

Ve starověku a středověku byla jen místa určená k nucené izolaci jedince. Ve starověku převládal názor, že trest je odplatou a jeho cílem je způsobit utrpení a nastolit spravedlnost. Avšak i v této době se lze setkat s názory osvícenými, které zdůrazňovaly preventivní účel trestu (např. řecký filosof Protagoras z Abdéby či římský filosof Seneca). Teorie prevence trest považuje za prostředek ochrany společnosti a nástroj polepšení delikventa. (Černíková, Makariusová, 1996, s. 18.)

Tělesné tresty a trest smrti jsou pro tuto dobu charakteristické. Trest otroctví, který představoval zbavení osobní svobody a lidských práv, z důvodu nesplácení dluhů nebo krádeží, byl rovněž uplatňován. Existovaly již i věznice, ale pouze pro účel zajišťovací.

V raném feudalismu platila zásada „oko za oko, zub za zub“, která měla být určitou odvetou. Pro toto období bylo typické obyčejové, převážně nepsané právo. Tresty ve středověku byly velmi drastické. Uplatňoval se trest smrti, který byl odstupňován podle závažnosti činu. Mezi mírnější formy patřilo stětí a oběšení, dále existovaly mnohem drastičtější formy (upálení, pohřbení za živa, rozčtvrcení a lámání v kole).

Mezi další drastické tresty patřily tresty mrzačící (usekávaly se ruce, údy, vytrhával se jazyk, oslepovalo se). Nejlehčí forma potrestání byl peněžitý trest.

Určitou právní ochranu pachatelů přineslo až osvícenství. Osvícenci vytvořili dvě následující zásady, které se uplatňují dodnes. Žádný čin bez zákona, tedy čin, který není uveden v zákoně, není trestným činem a žádný trest bez zákona, tedy pachatel může být potrestán pouze způsobem uvedeným v zákoně.

Věznice jako místa pro výkon trestu se objevují až s nástupem kapitalismu. V roce 1553 vzniká první věznice pro výkon trestu odnětí svobody v královském zámku Brindeweld v Anglii. Stát, který se stal průkopníkem při budování věznic, bylo Holandsko. Záměrem zaměstnanců, kteří zde pracovali, bylo šíření mravní výchovy, poskytování elementárního vzdělávání a budování pracovních návyků. Proto zde působili jak učitelé, tak i pastor. Podobná zařízení vznikala i v jiných evropských zemích. Zásadní změny ovšem provedly až Spojené státy severoamerické.

Pokud se podíváme do historie v období habsburské monarchie (1850 – 1918) tak v roce 1850 dochází k zestátnění soudnictví a vězeňství. Vzdělávání vězňů, zejména mladistvých a sociální pomoc při propouštění se rozvíjí v druhé polovině devatenáctého století. Tuto pomoc zajišťují dobrovolné spolky.

K výkonu trestu byli trestanci umisťováni po určitou dobu v samovazbě (na samostatné cele), což je nyní spíše výjimkou. Zbytek trestu byli na

společné ložnici. Trestanci byli rozděleni do 3 kázeňských tříd podle stupně jejich zločinnosti a dosažené nápravy. V každé třídě měli určitá zvýhodnění (např. nákup zboží, dopisování, návštěvy).

Nařízení, kterým se museli trestanci řídit, se jmenovalo „Domácí řád“. Řád upravoval chování a činnost trestanců. Nejpřísnějšími tresty bylo uložení půstu, tvrdého lože, temnice nebo samovazby. O správu mužských a ženských trestních ústavů se staraly ženské řeholní řády, z nichž v Čechách působila Kongregace milosrdných sester sv. Karla Boromejského. Trestní ústavy byly střeženy vojskem, to později vystřídal sbor stráže vězeňské.

V roce 1918 vzniklo Československo, byl převzat justiční a vězeňský systém rakouské monarchie. Základní legislativní úprava byla postupně zdokonalována. Důraz byl kladen na postupné zmírňování vězeňského režimu v závislosti na průběhu nápravy trestanců.

Po rozpadu Československa a vzniku tzv. Protektorátu Čechy a Morava zůstal v podstatě zachován dosavadní justiční a vězeňský systém. Každá nová vyhláška, pokyn či oběžník vydávaný protektorátní vládou byl schvalován říšským protektorem. Některé soudní věznice a trestnice byly využívány zcela nebo zčásti pro potřeby německé justice a tajné státní policie – Gestapa.

V letech 1945 až 1952 bezprostředně po osvobození od německé nacistické okupace rozhodovaly o umístování do vězeňských zařízení revoluční národní výbory. Později se řízení a správa soudních věznic a trestních ústavů vrátila do kompetence ministerstva spravedlnosti. V letech 1965 – 1989 došlo k reformě československého vězeňství a k zásadní úpravě zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

K velké reformě českého vězeňství došlo v letech 1990 – 1992. Dne 1. 1. 1990 vyhlásil tehdejší prezident Václav Havel velmi širokou amnestii. Se zrušením trestu smrti byl zaveden doživotní trest. V roce 1991 byla zpracována nová koncepce českého vězeňství, která se nesla v duchu Evropských vězeňských pravidel, ale i vlastních humanistických tradic, na

jejímž základě byl vydán Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži ČR.

Dne 1. 1. 1993 zanikl Sbor nápravné výchovy a byla zřízena Vězeňská služba. V souladu s požadavky na dodržování základních lidských práv a občanských svobod byl vydán Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, který stanovil, že obvinění mohou být podrobeni jen těm omezením, která jsou nutná pro trestní řízení.

Podmínky výkonu trestu jsou upraveny Zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, který účinnosti nabyl dnem 1. ledna 2000.

1.3. Organizační jednotky Vězeňské služby ČR

Ministr spravedlnosti řídí Vězeňskou službu prostřednictvím generálního ředitelství Vězeňské služby. Za činnost Vězeňské služby ministru spravedlnosti odpovídá její generální ředitel. Ministr spravedlnosti také zřizuje a ruší základní organizační jednotky Vězeňské služby. V čele jednotlivých organizačních jednotek stojí ředitelé, které ustanovuje nebo jmenuje a odvolává generální ředitel. Organizační jednotky Vězeňské služby jsou následující:

- a) Generální ředitelství – odborný orgán pro řízení a kontrolu Vězeňské služby a pro plnění úkolů v rámci státní správy vězeňství;
- b) Vazební věznice – zabezpečují, aby vazba plnila zákonem stanovený účel a byla vykonávána v souladu se Zákonem č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby ve znění pozdějších předpisů;
- c) Věznice – zabezpečují, aby výkon trestu odnětí svobody plnil svůj účel a byl vykonáván v souladu se Zákonem č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů;
- d) Institut vzdělávání – rezortní vzdělávací zařízení a organizační jednotka Vězeňské služby s celorepublikovou působností, která v souladu s koncepcí vzdělávání a Programem celoživotního

vzdělávání ve Vězeňské službě zabezpečuje náležitý výcvik a školení příslušníků a zaměstnanců Vězeňské služby pro výkon služby nebo práce a zvyšování jejich odborné úrovně;

- e) Střední odborné učiliště – Škola pro osoby ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody;
- f) Zotavovny – rehabilitační a rekreační zařízení, která poskytují ubytovací a stravovací služby přednostně pro preventivní rehabilitace, akce služebního a pracovního charakteru a dále rekreační služby pro příslušníky a zaměstnance vězeňské služby a pracovníky resortu Ministerstva spravedlnosti. (Sochůrek, 2007, s. 7–8)

2. Charakteristika Vazební věznice Praha-Pankrác

2.1. Historie

Věznice na Pankráci byla zřízena jako náhrada za zrušenou trestnici Svatováclavskou, která stávala v lokalitě zvané Na Zderaze na Novém městě Pražském. O stavbě nové věznice se jednalo na schůzi pražské Městské rady již 20. února 1877. Rozhodování o tak velké a důležité investici jistě nebylo jednoduché, vždyť k vlastní stavební realizaci došlo až v letech 1885 – 1889. Věznice byla postavena na „zelené louce“ a stála 2 000 000 zlatých. (Hrubeš, Hrubešová, 2001, s. 175)

Objekt věznice s několika křídly, který byl od té doby několikrát přestavován, dostal číslo popisné 998. Věznice byla na tehdejší dobu moderní stavbou. Měla centrální vytápění a ve svých počátcích i plynové osvětlení. K dispozici bylo rozsáhlé sociální zázemí, včetně koupelen, učeben, přednáškového sálu, knihovny, tělocvičny a dvaceti dílenských místností, určených k zaměstnávání vězňů. Součástí areálu bylo i šest vycházkových dvorů, římskokatolický kostel, evangelická kaple a modlitebna pro věřící izraelského vyznání. Již od samého počátku byla v objektu také vězeňská nemocnice s lůžkovou částí s kapacitou dvaadvaceti pokojů pro nemocné vězně. (Hrubeš, Hrubešová, 2001, s. 177) Tato nemocnice je zde dodnes.

Za dob nacistické okupace byl celý objekt zabrán Gestapem, brzy po okupaci českých zemí. Byli tady vězněni vlastenci a vlastenky, z nich většina byla zapojena do protinacistického odboje.

Na počátku roku 1943 bylo z nařízení ministra spravedlnosti Německé říše ve věznici zřízeno popravíště – tzv. sekyrárna, neboť popravy se prováděly gilotinou. Prvních pět poprav bylo provedeno 5. dubna 1943. Odsouzení k smrti byli před popravou umístěni ve zvláštních celách – v celách smrti – přímo proti popravčí místnosti. Těsně před zahájením poprav byli spoutáni s rukama na zádech. Pak přišel státní zástupce a kat A. Weiss se svými pomocníky. Popravčí sál se skládal ze tří místností. Ve vstupní místnosti

zasedali státní návladní, soudní rada, lékař a zapisovatel. Ceremoniál trvajícím necelou minutu se skládal z ověření totožnosti, oznámení rozsudku, případné sdělení, že žádost o milost byla zamítnuta. Ve druhé místnosti, oddělené pouze závěsem byl odsouzenec sřat, trvalo to asi 15 vteřin. Rakve s mrtvými se ukládaly ve třetí místnosti. Po skončení poprav se hromadně odvážely do strašnického krematoria, kde byly okamžitě spáleny, popel byl nasypán do připravených jam a zavezen smetím. Poslední popravu v pankrácké sekyrárně se konaly 26. dubna 1945, byli to 3 muži a jedna žena. Celkem tu bylo takovým způsobem popraveno 1079 českých vlastenců, z toho 155 žen. (Hrubeš, Hrubešová, 2001, s. 178)

Krátce po poslední popravě, u vědomí brzkého konce války, se nacisté snažili zahladit stopy svých zločinů. Gilotina byla rozebrána, dřevěné prvky spáleny a kovové části shozeny na třech místech z Karlova mostu do Vltavy. Po osvobození však byly vyloveny, gilotina rekonstruována, osazena na původní místo a v prostorách bývalého oddělení smrti byl z podnětu ministerstva zřizena Památník obětí nacismu s příslušnou expozicí, který je v areálu vazební věznice dodnes.

Přišel únor 1948 a brzy se věznice, včetně té pankrácké, začali plnit odpůrci nového režimu. Mnohdy stačilo vykonstruované udání nebo váhání se vstupem do jednotného zemědělského družstva a všudypřítomní příslušníci Státní bezpečnosti přivázeli na Pankrác další oběti komunistické zvlů. Bezprecedentním činem, který bez výhrady odsoudil celý civilizovaný svět, byla poprava členky národně socialistické strany, poslankyně Dr. Milady Horákové, 27. června 1950. Dnes je na místě někdejší šibenice vztyčen velký dřevěný kříž, u něhož se konají pietní akty. Dnes už se v Pankrácké vazební věznici nepopravuje, neboť trest smrti byl v našem státě zrušen. Z dnes již v podstatě historického objektu, zapsaného ve Státním seznamu nemovitých kulturních památek, se stala věznice vazební. (Hrubeš, Hrubešová, 2001, s. 181)

2.2. Vazební věznice Praha-Pankrác

Vazební věznice Praha-Pankrác (dále jen „VV Praha-Pankrác“) zajišťuje výkon vazby obviněných mužů a žen a výkon trestu odnětí svobody u mužů a žen ve věznici typu s dohledem, s dozorem a ostrahou.

Soud může nařídit vazbu, pokud má obavu, že obviněný, uprchne nebo se bude skrývat (tzv. úteková vazba), bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit stíhání (tzv. koluzní vazba), bude pokračovat v trestné činnosti, pro niž je stíhán (tzv. předstižná vazba). Vazbu může uvalit soudce trestně odpovědné osobě (15 let věku, která je důvodně podezřelá ze spáchání trestného činu a splňuje zákonem stanovené podmínky (§ 67 tr. řádu). Mladistvý, tj. osoba ve věku 15–18 let, by měl být stíhán vazebně jen, pokud nelze jinak (§ 293 tr. řádu).

Na oddělení výkonu vazby jsou obvinění muži a ženy, mladiství a obvinění blízcí věku mladistvých. Obvinění se umísťují podle závažnosti trestného činu, ze kterého jsou obviněni, na oddělení se zmírněným režimem, na oddělení se zvýšeným dohledem (podezřelí ze spáchání závažné, převážně násilné nebo teroristické trestné činnosti a obvinění zařazení ve jmenném seznamu nebezpečných osob) a v neposlední řadě jsou zde obvinění muži a ženy hospitalizováni ve vězeňské nemocnici.

Specifickou skupinu mezi obviněnými tvoří obvinění cizí státní příslušníci. Ve výkonu vazby jsou jak pro podezření z páčání trestné činnosti na území ČR, tak i z důvodů vyplývajících ze statutu předběžné, vydávací a vyhošťovací vazby. Tato skupina kromě jazykové bariéry vykazuje i různé národnostní a kulturní zvyklosti, náboženská vyznání a odlišné stravování. U řady z nich jsou častá infekční či jiná onemocnění. Všechny uvedené skutečnosti kladou na zaměstnance tohoto oddělení zvýšené nároky. Nejsilněji zastoupenou cizí komunitou jsou ve výkonu vazby Ukrajinci následovaní občany Slovenska a Vietnamu.

V menší míře zde jsou přechodně umístěni i odsouzení zařazení do věznice typu se zvýšenou ostrahou (např. hospitalizace v nemocnici). Vazební

věznice má celkovou kapacitu 972 míst při 4 m² na osobu. Podíl míst výkonu vazby a výkonu trestu na celkové ubytovací kapacitě je v průběhu času proměnlivý, aktuálně je pro výkon vazby určeno 458 míst a pro výkon trestu odnětí svobody 514 míst. Obviněné a odsouzené ženy jsou do věznice umisťovány nově od druhé poloviny roku 2008.

Součástí VV Praha-Pankrác je Nemocnice s poliklinikou, která zajišťuje léčení vězňených osob z celé České republiky na odděleních interních oborů, chirurgických oborů, radiologie a oddělení poliklinických služeb.

Vazební věznice kromě činností s vězňenými osobami zajišťuje také bezpečnost soudů a státních zastupitelstev, konkrétně u Obvodního soudu pro Prahu 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10 a Obvodní státní zastupitelství pro Prahu 2, 3, 4, 8, 9, 10, Městský soud a Městské státní zastupitelství v Praze, Vrchního soudu a Vrchního státního zastupitelství v Praze, OS a OSZ v Benešově. (Vězeňská služba ČR. *Vazební Věznice Praha-Pankrác*. [online]. © 22. 12. 2009 [cit. 2011-10-13]. Dostupné z <http://www.vscr.cz/veznice-pankrac-26/zakladni-informace-160/vazebni-veznice-praha-pankrac-5475>)

Ve VV Praha-Pankrác je zřízeno samostatné oddělení výkonu trestu odnětí svobody (dále jen OVT), které je výkonným orgánem pro zabezpečení výkonu trestu u odsouzených v typu věznice s dohledem, s dozorem a s ostrahou. Způsob výkonu trestu je určován Zákonem 169/1999 Sb., o výkonu trestu, prováděcí Vyhláškou č. 345/1999 Sb., a Vnitřním řádem VV Praha-Pankrác. Tento Vnitřní řád obsahuje konkrétní údaje závazné pro personál a odsouzené. Je přístupný i pro rodinné příslušníky odsouzených, návštěvy, apod.

Jednotlivé části OVT ve vazební věznici lze nejlépe charakterizovat postupně tak, jak jím prochází odsouzení chronologicky od jejich nástupu do věznice. Přičemž „odsouzený může být přijat do výkonu trestu odnětí svobody na základě pravomocného a vykonatelného rozhodnutí soudu a nařízení výkonu trestu, popřípadě na jejich základě vydané výzvy soudu k nastoupení výkonu trestu nebo příkazu soudu k dodání odsouzeného do výkonu trestu.“

(Vyhláška č. 378/2004 Sb., paragraf 3, odst. 1) Konkrétně existují 3 možnosti, jak odsouzený nastoupí výkon trestu: je převeden z výkonu vazby, nastoupí sám na základě výzvy nebo je dodán Policií ČR.

Po nástupu do výkonu trestu odnětí svobody jsou odsouzení ubytováni v **přijímacím oddělení**. Během pobytu, který by neměl převýšit jeden týden, se odsouzení podrobí preventivní vstupní lékařské prohlídce, včetně diagnostických a laboratorních vyšetření. Pro toto oddělení jsou zde vyčleněny tři cely po šesti lůžkách. Již na tomto oddělení by se měla uplatňovat zákonná diferenciací odsouzených, kterou upravuje Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, paragraf 5, odst. 7, paragraf 9, odst. 1, 3, Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 378/2004 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, paragraf 6, odst. 1, paragraf 8, odst. 2,3, paragraf 9, odst. 2 a Vnitřní řád Vazební věznice Praha-Pankrác, čl. 4. Přičemž se zde umísťují odděleně mladiství od dospělých, recidivisté od odsouzených, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „VTOS“) poprvé, za úmyslně spáchané trestné činy od odsouzených za trestné činy z nedbalosti, trvale pracovně nezařaditelní, s poruchami duševními a poruchami chování a uloženým ochranným léčením.

Po uzavření preventivní vstupní lékařské prohlídky odsouzení přecházejí na **oddělení nástupu trestu**. Toto oddělení je zřízeno v jedenácti věznicích a vazebních věznicích po celé ČR. Pro Středočeský kraj je zřízeno oddělení nástupu výkonu trestu právě ve VV Praha-Pankrác. Celková ubytovací kapacita je 159 lůžek. Odsouzení jsou zde umístěni do té doby, než jim lékař stanoví celkovou zdravotní klasifikaci. Dále je zpracována zpráva, obsahující všechny nezbytné údaje, na jejímž základě následně dispečer Vězeňské služby rozhodne o umístění odsouzeného do příslušné věznice.

Z řad odsouzených umístěných na oddělení nástupu trestu vybírají vychovatelé odsouzené, kteří zůstávají ve VV Praha-Pankrác. Kritériem výběru je druh spáchaného trestného činu, délka uloženého trestu, předchozí odsouzení, příčiny trestné činnosti, ale také obor, ve kterém odsouzení

pracovali v civilním životě. Tito vybraní odsouzení jsou pak přemístěni na **nástupní oddělení**, kde se podrobně seznamují s obsahem zákona, prováděcí vyhláškou, vnitřním řádem a prostředím VV Praha-Pankrác. V této době se zpracuje za přispění pracovníků OVT komplexní zpráva o odsouzeném se zaměřením na sociální úroveň a osobnostní rysy odsouzeného. Dále je zpracován program zacházení a odsouzený je zařazovací komisí umístěn na jednotlivá oddělení a ubytovny, zpravidla také do zaměstnání. Na těchto odděleních je již plně dodržována zákonná diferenciací odsouzených.

Po rozhodnutí zařazovací komise jsou odsouzení z nástupního oddělení zpravidla umístováni do II. skupiny vnitřní diferenciací, která slouží pro přechodné období, ve kterém vychovatel získá další informace o odsouzeném.

Dále existuje **Eskortní oddělení** s ubytovací kapacitou 42 lůžek. Zde jsou ubytováni odsouzení z jiných věznic, kteří přijeli do této věznice za účelem soudního jednání nebo policejního vyšetřování. Tito odsouzení se ubytují odděleně od ostatních odsouzených a vypracovává se jim dočasný program zacházení. Jsou pro ně určeny aktivity, které se konají v dopoledních hodinách a které vede vychovatel (klub náročného filmového diváka, poslechový klub a sportovní klub). Po ukončení daných úkonů jsou odsouzení přemístěni zpět do kmenové věznice.

Na **oddělení výkonu kázeňských trestů** (ubytovací kapacita 8 lůžek) si odsouzení „odpykávají“ případné kázeňské tresty. Problematiku kázeňského řízení upravují § 46 až § 55 Zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů a § 58 až § 70 prováděcí Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

Součástí oddělení je také **krizové oddělení** (kapacita 6 lůžek), přičemž toto oddělení je zřízeno pro dočasný pobyt těch odsouzených, u kterých jsou zaznamenány symptomy krizového stavu. Jeho účelem je poskytnout odsouzeným pomoc potřebnou pro odeznění krizového stavu. Zařazení

odsouzených na toto oddělení je převážně na doporučení psychologa či speciálního pedagoga.

Součástí VV Praha-Pankrác je **nemocnice s poliklinikou**, která zajišťuje ambulantní péči o zaměstnance a vězně a ústavní péči o vězně. Kapacita nemocnice činí 131 lůžek. Jsou zde hospitalizováni obvinění a odsouzení muži, ale i obviněné a odsouzené ženy po dobu hospitalizace z různých věznic z celého území ČR.

3. Výkon vazby v ČR

3.1. Účel vazby

Soud může nařídit vazbu, pokud má obavu, že obviněný: uprchne nebo se bude skrývat, bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit stíhání, bude pokračovat v trestné činnosti, pro niž je stíhán.

Úkolem vězeňství je v této oblasti zajistit, aby se vyšetřovaná osoba, po zákonem stanovenou dobu zdržovala na vymezeném místě (v prostoru výkonu vazby) a nepřicházela do styku se spoluobviněnými, event. svědky. Obviněný musí být k dispozici orgánům činným v trestním řízení.

Naše trestní právo považuje každého jednotlivce vyšetřovaného pro trestný čin za nevinného do té doby, než soud prokáže jeho vinu (presumpce nevinny). Břemeno dokazování leží na orgánech činných v trestním řízení. (Netík a kol., 1998)

V současné době je výkon vazby většinou vykonáván tzv. pevnou formou, ve věznicích klasického typu s uzavřenými celami. Obvinění jsou umístěni na cele, nemají volný pohyb. Jednou denně mají nárok na „vycházku“, tzn. mohou být jednu hodinu mimo celu venku v určitém vyhrazeném prostoru pod dohledem příslušníka. Dále se mohou účastnit aktivit organizovaných specialisty z oddělení výkonu vazby (psycholog, speciální pedagog, vychovatel, sociální pracovník).

Od roku 1990 bylo v několika zařízeních experimentálně zavedeno oddělení se zmírněným režimem tzv. volná vazba, dříve byly na výkonu vazby 3 úseky volné vazby, nyní je již pouze 1 (VV Praha-Pankrác). Zde mají obvinění volný pohyb po oddělení, jejich cely jsou otevřené. Mají společný kontakt, mohou se navštěvovat, povídat si, hrát společenské hry, navštěvovat klubovnu, kde mají možnost sledování televize.

Obviněný má možnost opatřit si na vlastní náklady noviny, časopisy a jiné osobní potřeby.

Je důležité vytvářet předpoklady k honorované pracovní činnosti na dobrovolné bázi, aby se snížila finanční zátěž, kterou vazba pro obviněné a jejich rodiny představuje.

Pro obviněné jsou organizovány preventivně výchovné, vzdělávací, zájmové a sportovní programy. Tyto aktivity jsou zajišťovány jak v průběhu celého pracovního týdne, tak i o víkendech a svátcích odbornými zaměstnanci. Nedílnou součástí vazebního oddělení věznice jsou i aktivity zaměřené na drogovou oblast. Odborní zaměstnanci poskytují v rámci své profese pomoc obviněným přicházejícím do vězení s dlouholetými závislostmi na různých toxických látkách. Překonávání abstinčních příznaků, emocionální lability, úzkostných stavů a depresí, postupující degradace osobnosti atd., jsou běžnou náplní protidrogových poraden a péče o závislé obviněné.

3.2. Funkce speciálního pedagoga ve výkonu vazby

Speciální pedagog je odborným poradcem ředitele věznice v oblasti pedagogických aspektů výkonu vazby, a to z hlediska všech obviněných i zaměstnanců.

Speciální pedagog odpovídá za odbornou úroveň zacházení s obviněnými a potřebnou míru individualizace zacházení, za odbornou úroveň preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programů. (NGŘ č. 21/2010 § 17 odst. 1, 2)

Speciálního pedagoga ve Vězeňské službě, může vykonávat pouze osoba s vysokoškolským vzděláním v magisterském programu na pedagogické fakultě v oboru Speciální pedagogika. Pokud osoba ucházející se o tuto funkci nebo osoba již pracující na této pozici, nespĺňuje požadavek na vzdělání, je jí dána možnost si vzdělání do 4 let od ustanovení do funkce doplnit.

Ve VV Praha-Pankrác je v současné době systemizováno 6 tabulkových míst speciálního pedagoga, a to pro výkon vazby dvě tabulková místa, a pro výkon trestu odnětí svobody čtyři.

Při prvním kontaktu s obviněným provádí psycholog nebo speciální pedagog (dále jen „SP“) vstupní pohovor, kterým se zjišťují suiciduální pokusy nově přijatých vězňů. Někteří obvinění, zpravidla ti, se kterými SP pracuje, vyplňují „Dotazník pro potřeby SP“.

Aktivity, které zajišťuje SP na úseku výkonu vazby:

- Preventivně výchovné;
- Vzdělávací;
- Zájmové;
- Sportovní aktivity.

Závažným problémem, který komplikuje a snižuje nabídku aktivit, jsou prostory pro jejich realizaci. Na oddělení výkonu vazby jsou pouze dvě použitelné klubovny. Jedna klubovna slouží k aktivitám pro celý výkon vazby (muže i ženy) a druhá menší klubovna slouží k aktivitám pro obviněné i odsouzené ženy.

SP má na každou aktivitu předem vypracovanou písemnou přípravu. Ze zákona je nutné realizovat přípravu pouze na aktivity vzdělávací.

SP připravuje plán aktivit na každý týden pro všechny zaměstnance oddělení výkonu vazby dopředu – tzv. „**Týdenní plán aktivit**“, který po dohodě s ostatními odbornými zaměstnanci navrhuje a schvaluje ho vedoucí oddělení. Tento schválený týdenní plán bývá umístěn na nástěnce konkrétního oddělení. Aktivity jsou navrhovány a realizovány tak, aby nezasahovaly do denního režimu obviněných osob (např. do výměny prádla, návštěvy, vycházky).

Všechny aktivity realizované na úseku výkonu vazby jsou pro obviněné zejména z důvodu presumpce nevin, tzn. povinnosti nahlížet na obviněného jako na nevinného, dokud nebude právoplatným rozsudkem soud uznána jeho vina, dobrovolné.

Jednotlivé aktivity pro obviněné SP rozpracovává v měsíčních (týdenních) plánech s upřesněním termínů a jmenovitou odpovědností za jejich průběh. K účasti na jednotlivých aktivitách se obvinění hlásí při ranním „raportu“, který po jednotlivých celách provádí každý den vrchní dozorce. Vrchní dozorce předá požadavky obviněných ze všech oddělení SP, který si po jejich vyhodnocení k jednotlivým aktivitám obviněné od vrchního dozorce převezme a společně se přemístí do míst, ve kterých se aktivity vykonávají (klubovna, tělocvična, keramická dílna, apod.). Po ukončení aktivity odvede SP obviněné osoby zpět na oddělení výkonu vazby, kde je předá vrchnímu dozorcovi.

O každé aktivitě sepíše SP zprávu, ve které uvede, kolik obviněných se aktivity zúčastnilo, kdo byl např. omluven (klasická docházka jako ve škole) a provede stručné vyhodnocení. Jednou za měsíc zpracuje SP v elektronickém Vězeňském informačním systému (dále jen VIS) na každého obviněného souhrnnou hodnotící zprávu např. obviněný – jméno, se zúčastnil 3x aktivit v „Keramické dílně“, 4x zájmových aktivit ve „Výtvarném kroužku“, 3x aktivit v kroužku „Základy českého jazyka“, chování klidné, bez negativních poznatků, atd. Docházkové listy se jednou za měsíc vytisknou a ukládají se k archivaci, stejně tak třídní kniha.

Mladistvému obviněnému, který nemá splněnou povinnou školní docházku je věznice ze zákona povinna zajistit její doplnění. SP je z tohoto důvodu v kontaktu se základní školou, kterou obviněný před uvalením vazby navštěvoval. Vyučování probíhá podle rozvrhu stanoveného SP, kdy obviněný mladistvý v osobním volnu po vyučování vypracovává zadané úkoly. Každé čtvrtletí zpracovává SP návrh na hodnocení a zasílá je k realizaci základní škole, kterou mladistvý navštěvoval.

Další činnost, kterou SP zajišťuje, jsou pohovory s obviněnými. Samotnému pohovoru předchází požadavek obviněného při ranním „raportu“ u vrchního dozorce příslušného oddělení, který požadavek zapíše do sešitu plánu pohovorů. Obviněný žádá, s kým chce pohovor uskutečnit, jestli se SP, sociální pracovníci nebo psychologem. Na základě uvedeného požadavku (zápisu) si příslušný zaměstnanec obviněného vyzvedne a odchází s ním na určené místo k provedení pohovoru. Závěr každého pohovoru je zaměstnancem zaznamenán v elektronickém systému VIS.

Obvinění prostřednictvím pohovorů vyslovují rozličné požadavky, od těch zdánlivě banálních např. o psací potřeby, pastelky nebo o poštovní směrovací číslo, až po vážné osobní problémy, problémy týkající se jejich rodiny, advokáta apod. Pohovor s obviněným, který žádá pouze o různé pomůcky, se zapisují v elektronické podobě z důvodu evidence do složky k tomu určené.

V rámci řešení kázeňských přestupků obviněných SP úzce spolupracuje s vrchním dozorcem, který vůči obviněným realizuje kázeňskou pravomoc. Na rozdíl od odsouzených umístěných ve výkonu trestu odnětí svobody, kterým je možné uložit kázeňskou odměnu nebo trest, je obviněným zařazeným v oddělení výkonu vazby možné udělit podle zákona pouze kázeňský trest.

Neméně důležitým úkolem SP je možnost podílet se na rozhodování o zařazení obviněných do seznamu objektů možného napadení či ohrožení vytypování konfliktních a psychicky labilních jedinců.

3.2.1. Preventivně výchovné aktivity

Preventivně výchovnými programy se rozumí zejména individuální nebo skupinové pedagogické, osvětové, psychologické, zdravotní nebo právní aktivity a činnosti vedené kompetentními zaměstnanci věznice nebo externími pracovníky.

Z těchto aktivit věznice nabídne především psychologickou relaxaci, rozvoj vzájemné komunikace, sociální výcvik, psychoterapii, arteterapii, muzikoterapii, pohybovou terapii, sociálně právní poradenství, trénink zvládnání vlastní agresivity a metody, formy a prostředky protidrogové prevence. (Vazební věznice Praha- Pankrác, 2010)

Činnosti, které patří do Preventivně výchovných aktivit, jsou uvedeny v příloze A.

3.2.2. Vzdělávací programy

Vzdělávacími programy se rozumí aktivity vedené zaměstnanci věznice nebo externími spolupracovníky nebo jimi kontrolované. Jde především o kurzy základů českého jazyka, matematiky, dějepisu, výchova k občanství, výchova ke zdraví, výuka cizích jazyků. U mladistvých obviněných s dosud neukončenou povinnou školní docházkou, především její zajištění ve spolupráci s příslušnou školou. (Vazební věznice Praha-Pankrác, 2010) Seznam vzdělávacích programů je součástí přílohy A.

3.2.3. Zájmové programy

Zájmovými programy se rozumí nejrůznější formy individuální a skupinové zájmové činnosti organizované a vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, které rozvíjejí žádoucí schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti obviněných. Vybrané zájmové činnosti mohou být vedeny i k tomu pověřenými obviněnými. Zájmové programy jsou realizovány především v jednotlivých kroužcích. (Vazební věznice Praha-Pankrác, 2010) Výčet zájmových aktivit je uveden v příloze A.

3.2.4. Sportovní programy

Sportovní programy mohou být tvořeny kondičním cvičením, sportovními hrami nebo dalšími pohybovými aktivitami, které se mohou podle podmínek věznice uskutečňovat ve vnitřních nebo vnějších k tomu účelu zřízených prostorech, např. hřišti, tělocvičně, vyhrazených prostorech pro realizaci vycházek obviněných a místnostech pro kondiční cvičení.

Kondičním cvičením se rozumí forma aktivní pohybové relaxace pro správné fungování pohybového aparátu, prevenci civilizačních chorob, udržení vzhledu a hmotnosti, kterou lze provádět i bez posilovacích strojů. Místnost pro kondiční cvičení je samostatná místnost či vyhrazený prostor, ve kterém obvinění realizují kondiční cvičení za dodržení předem stanovených pravidel. (Vazební věznice Praha-Pankrác, 2010) Sportovní programy uskutečňované ve VV Praha-Pankrác jsou uvedeny v příloze A.

Tělovýchovu pro muže zajišťuje vychovatel, pro ženy SP. S ohledem na prostorové a personální možnosti řada uvedených činností probíhá v celách obviněných.

Příklad týdenního časového rozvrhu všech aktivit na oddělení výkonu vazby je uveden v příloze B.

Další činnosti, které vykonává SP na oddělení výkonu vazby:

- odpovídá za realizaci a za úroveň odborných programů uplatňovaných při práci s mladistvými obviněnými,
- úzce spolupracuje se všemi odbornými zaměstnanci,
- odpovídá za terapeutické místnosti určené pro práci s obviněnými, za jejich vybavení a účelné využívání,
- zabezpečuje nákupy všech pomůcek, které jsou potřebné pro práci s obviněnými,
- plánuje sledování televizních pořadů,
- garantuje skladbu knihovního fondu, výběr videa a dalších médií z hlediska vhodnosti k cíli zacházení s mladými vězni,
- plní další úkoly stanovené vedoucím oddělení výkonu vazby,
- v případě potřeby zastupuje speciálního pedagoga na úseku výkonu trestu a plní jeho povinnosti.

3.3. Další odborní zaměstnanci

Mezi odborné zaměstnance v pracovním poměru k Vězeňské službě v oddělení výkonu vazby patří odborní zaměstnanci: psychologové, speciální pedagogové, sociální pracovníci a vychovatelé. Speciální pedagogové, psychologové a sociální pracovníci, mají ve svých funkcích určitou vzájemnou zastupitelnost.

Odborní zaměstnanci se snaží o co nejvyšší účast obviněných na aktivitách, kterým se snaží nabídnout širokou a pestrou paletu možností trávení volného času. Na oddělení výkonu vazby jsou umístěni také mladiství a osoby blízké věku mladistvých, u kterých probíhá výuka nebo opakování učiva z českého jazyka nebo z matematiky. U mladistvých obviněných, kteří nemají splněnou povinnou školní docházku, probíhá výuka povinně dle osnov příslušné školy pod vedením SP.

Cílem působení odborných zaměstnanců je zejména snižování tenzí, omezování negativních účinků izolace obviněných od společnosti, ale také nabídka hodnotného trávení volného času v průběhu výkonu vazby. Jednotlivé činnosti odborných zaměstnanců jsou zaměřené i na řešení psychických problémů, žádostí, stížností, poskytují krizovou intervenci, poradenskou, pedagogickou, sociální a psychologickou pomoc obviněným.

4. Výkon trestu odnětí svobody v ČR

Trest odnětí svobody se vykonává diferencovaně ve čtyřech základních typech věznic:

- a) s dohledem,
- b) s dozorem,
- c) s ostrahou,
- d) se zvýšenou ostrahou.

Způsob výkonu trestu v jednotlivých typech věznic upravuje Zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb.

Soud zpravidla zařadí do věznice:

- a) s **dohledem** pachatele, kterému byl uložen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,
- b) s **dozorem** pachatele, kterému byl uložen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin, nebo pachatele, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin ve výměře nepřevyšující dva roky a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin,
- c) s **ostrahou** pachatele, kterému byl trest uložen za úmyslný trestný čin a nejsou zároveň splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatele, který byl odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti a nebyl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody do věznice s dohledem nebo s dozorem,
- d) **se zvýšenou ostrahou** pachatele, kterému byl uložen trest odnětí svobody na doživotí, kterému byl uložen trest odnětí svobody jako zvlášť nebezpečnému recidivistovi (§ 41 odst. 1), kterému

byl za zvlášť závažný trestný čin (§ 41 odst. 2) uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let, nebo který byl odsouzen za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchl z vazby nebo z výkonu trestu.

Soud může zařadit pachatele do jiného typu věznice, než do které má být podle odstavce 2 zařazen, má-li se zřetelem na závažnost trestného činu a na stupeň a povahu narušení pachatele za to, že bude jeho náprava v jiném typu věznice lépe zaručena; do věznice se zvýšenou ostrahou zařadí však vždy pachatele, jemuž byl uložen výjimečný trest. Do věznice s dohledem a věznice s dozorem zpravidla nezařadí pachatele, kterému byl vedle trestu odnětí svobody uložen trest vyhoštění, a pachatele, který se má na základě rozhodnutí soudu podrobit ochrannému léčení v ústavní formě.

Odsouzeným se poskytuje pravidelná strava totožně jako ve výkonu vazby s tím rozdílem, že se přihlíží k výkonu pracovních činností. Návštěvy odsouzených se konají po dobu tří hodin během jednoho kalendářního měsíce v počtu max. čtyř navštěvujících osob. Na rozdíl od výkonu vazby lze provést návštěvu se svolením ředitele i mimo areál věznice, pochopitelně s ohledem na bezpečnostní diferenciaci jedince. Odsouzenému se zajišťuje právo na poskytování duchovních, sociálních a dalších odborných služeb sledujících humanitní cíle v co největším rozsahu. Může hrát společenské hry a půjčovat si knihy z vězeňské knihovny. Na cele může mít vlastní radiopřijímač, ale pouze na základě schválené žádosti (je nutné jej zabezpečit-zaplombovat).

Vězeňské prostory a zejména prostory určené pro ubytování vězňů musí odpovídat zdravotnickým a hygienickým požadavkům. Musí mít odpovídající stavební plochu, osvětlení, topení a větrání.

Po dobu výkonu trestu odnětí svobody nemohou odsouzení stávkovat, sdružovat se ve spolcích ohrožujících bezpečnost, zakládat odborové organizace a politické strany. Dále je odsouzenému zakázáno požívat a držet omamné a psychotropní látky a přechovávat nedovolené předměty ohrožující zdraví a bezpečnost osob, hrát hry o peníze, tetovat sebe či jiné osoby, úmyslně

si páchat újmu na zdraví, podávat a směnovat své osobní věci. V případě, že odsouzený zaviněně poruší zákon, řád výkonu trestu, neplní své povinnosti nebo narušuje pořádek, bezpečnost ve výkonu trestu, lze mu uložit kázeňský trest.

Naproti tomu lze odsouzenému udělit odměnu, jestliže svým chováním a jednáním nebo příkladným činem projevuje odpovědný přístup k plnění stanovených povinností, spolupracuje při naplňování účelu výkonu trestu.

Věznice vytvářejí podmínky pro zaměstnávání, vzdělávání a odměňování odsouzených. Věznice také zajišťují možnost získání a zvyšování pracovní kvalifikace, vzdělávání a všeobecnou informovanost. Pracovní činnost plní odsouzení buď v areálu věznice na zabezpečování vnitřního provozu, nebo na vnějších pracovištích.

Z pracovních odměn se strhávají prostředky odsouzených na úhradu např. výživného, náklady výkonu trestu či následky trestné činnosti (Zákon o výkonu trestu odnětí svobody č. 169/1999 Sb., Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody).

Zákony upravující výkon trestu odnětí svobody stanoví shodně cíl výkonu trestu: dovést vězně k tomu, aby si byl vědom své odpovědnosti vůči společnosti a aby byl schopen vést v budoucnu řádný život. Při výkonu trestu musí být respektována lidská důstojnost vězňů.

O zařazení do typu věznice rozhoduje výhradně soud, podle závažnosti trestné činnosti. Soud může své rozhodnutí během výkonu trestu přehodnotit. Odsouzený s úspěšnou resocializací přechází do mírnějšího typu, odsouzený s problematou nápravou putuje do přísnějšího typu věznice (Mařádek, 2000). Krátkodobě se na Pankráci pohybují odsouzení se zvýšenou ostrahou, ale pouze pro potřeby soudu.

Jak se dostane člověk do VTOS? K nástupu do VTOS přicházejí odsouzení sami nebo jsou dodáni Policií ČR. Další způsob je, že jsou převedeni

po odsouzení přímo z vazby. Po odsouzení jsou zařazeni do tzv. nástupního oddělení, které je rozděleno na 3 skupiny – A, B, C. Odtud odsouzené dispečer rozděluje do příslušných věznic. Ve VV Praha-Pankrác se také vytypovávají odsouzení, kteří by byli vhodní k pracovnímu zařazení přímo ve zdejších oddělení pro výkon trestu. Posuzuje se jejich zdravotní způsobilost a potřebná pracovní kvalifikace. SP posuzuje seznam odsouzených, kteří byli vytypováni a tito odsouzení předstoupí před tzv. zařazovací komisí, která rozhodne o jejich pracovním zařazení.

Komplexní zpráva – se vypracovává na každého, kdo bude zařazen do zařazovací komise. Zpracovává se na odsouzené, kteří mají delší trest než 3 měsíce. Do komplexní zprávy se řadí hodnocení vychovatele na nástupním oddělení. Dále se do zprávy vyjadřuje psycholog, který předkládá psychologickou diagnózu, jež vzniká na základě testů a pohovoru. Sociální pracovníce na základě pohovoru předkládá sociální posouzení. SP na základě pedagogického posouzení při pohovoru s odsouzeným předkládá do zprávy svou část, komplexní zprávu kompletuje, stanovuje hlavní cíl a vybírá do návrhu individualizovaného programu zacházení vhodné aktivity v pěti jeho oblastech.

Komisi předsedá vedoucí OVT dále všichni odborní pracovníci OVT (SP, psychologové, sociální pracovníce), vedoucí pracovišť, lékař a pracovník oddělení prevence.

Před touto komisí je odsouzený seznámen se zařazením (tzn. na určité pracoviště a do určitých aktivit v rámci Programu zacházení). Celý dokument odsouzený podepisuje a tím stvrzuje. Může se stát, že odsouzený nebude pracovním zařazen.

Ovšem může nastat případ, kdy odsouzený byl přiřazen na určitou pracovní pozici, kterou již začal vykonávat, ale z důvodu šetření v trestním řízení mu bude zakázána. Byla mu totiž v průběhu jeho výkonu trestu odněti svobody zjištěna další trestná činnost. Např. odsouzený byl určen na úklid

mimo areál věznice a z důvodu dalšího trestného závažného činu už to není možné.

V části pedagogického posouzení, které píše SP, se stanovují aktivity v rámci Programu zacházení. Jestliže je odsouzený zde ve výkonu trestu od začátku, udělá se mu výchozí program zacházení.

Druhý případ je, když je odsouzený přemístěn z jiné věznice, např. z pracovních důvodů nebo ze zdravotních důvodů, pak se vypracuje aktualizace Programu zacházení. Aktualizace programu zacházení se provádí vždy při změně umístění odsouzeného nebo při změně aktivit v Programu zacházení.

4.1. Funkce speciálního pedagoga ve výkonu trestu odnětí svobody

Speciální pedagog je odborný pracovník – specialista, který garantuje u svěřených odsouzených odbornou úroveň realizace programu zacházení a vnitřní diferenciaci. Ve spolupráci s ostatními odbornými zaměstnanci odpovídá za úroveň odborného zacházení s jednotlivými odsouzenými v návaznosti na jejich komplexní zprávy. Mezi jeho další úkoly patří např. provádění pedagogické diagnostiky, zpracování přehledu jednotlivých aktivit programu zacházení, podílení se na výběru odsouzených k zařazení do práce, vzdělávání a rekvalifikace, zabezpečování všeobecného a odborného vzdělávání odsouzených apod.

Před tím, než speciální pedagog sestavuje samostatný program zacházení na základě podkladů příslušných zaměstnanců OVT, sám zpracovává pedagogickou charakteristiku odsouzeného. K té využívá cílený standardizovaný dotazník, anamnestický pohovor a informace získané studiem osobního spisu odsouzeného.

Na základě všech těchto poznatků a osobní zkušenosti zpracuje diagnostický portrét, který obsahuje:

- vyhodnocení výsledků výchovy, dosaženého vzdělání a dosavadního průběhu zaměstnání,

- úroveň a kvalitu sociálních vztahů k okolí, jejich intenzitu, stálost, aktivitu při navazování vztahů a narušenost,
- reakce odsouzeného na pobyt ve vazební věznici a jeho subjektivní hodnocení nové situace,
- schopnost reálně posoudit své další perspektivy i výše ochoty akceptovat vězeňský režim,
- zhodnocení životního cíle, hierarchie hodnot,
- zda je odsouzený věřící a bude chtít kontakt s duchovním,
- možnost způsobu řešení konfliktních situací odsouzeným.

Aktualizace Programu zacházení se dělá při jakékoliv změně aktivity, zaměstnání, při cyklickém vyhodnocení plnění programu zacházení a zařazení do jiné prostupné skupiny vnitřní diferenciací, nebo když je odsouzený přeřazen např. z ostrahy na mírnější oddělení.

Osobní karta odsouzeného se zakládá na nástupním oddělení u vychovatele. Je v ní jednotný záznamový list, SP do něj píše, na jaké aktivity byl odsouzený zařazen, odsouzený to stvrdí svým podpisem.

Kázeňská pravomoc – jedná se o udělování kázeňských odměn a trestů, které jsou upraveny v Zákoně č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. SP navrhuje buď odměnu, nebo trest a vychovatel (který má také kázeňskou pravomoc) kázeňská opatření výše postavených funkcionářů věznice realizuje. Odměny i tresty se hodnotí a zapisují každému odsouzenému, hodnotí se i chování a jeho výsledky např. pracovní.

Ke každé aktivitě je zpracováván projekt. Tento projekt zpracovává vychovatel a SP. Dále ho musí schválit ředitel věznice. Každý vychovatel by měl vést alespoň 2 aktivity, SP by měl vést 1 aktivitu a to buď preventivně výchovnou, nebo vzdělávací.

Většina odsouzených je pracujících, proto aktivity probíhají spíše odpoledne. Pro nepracující odsouzené probíhají některé aktivity i dopoledne.

Je zde také Specializované oddělení pro trvale pracovně nezařaditelně odsouzené. Jsou zde odsouzení, kteří mají buď plný invalidní důchod, starobní důchod, anebo mají zdravotní klasifikaci F (např. nemají končetiny).

Mezi dokumenty, které připravuje SP je hodnocení odsouzeného pro potřeby soudů, orgánů činných v trestním řízení, hodnocení k podmíněčnému propuštění nebo jsou to hodnocení k přeřazení, např. do „lepšího“ typu věznice nebo na mírnější oddělení.

Další dokumenty, se kterými pracuje, jsou:

- Hodnocení k ujednocení trestů (více trestů se sjednotí do jednoho celkového).
- Hodnocení ze zdravotních důvodů k přerušení trestu.

SP se vyjadřuje k žádostem o přeřazení z jiné věznice do Vazební věznice Praha-Pankrác společně s dalšími specialisty OVT.

SP zajišťuje průběh vzdělávacích kurzů, např. kurz na fitness instruktora. Pokud se koná kurz v jiné věznici a odsouzený o něj má zájem, SP zajišťuje informace a pomáhá s vyřízením a přemístěním odsouzeného do věznice, kde kurz probíhá.

SP zajišťuje organizačně chod ústavní knihovny ve věznici, má hmotnou odpovědnost za knihy, které také doplňuje, vybírá a nakupuje. Ve Vazební věznici Praha-Pankrác jsou 2 knihovny, zvlášť pro výkon vazby a oddělení výkonu trestu.

SP připravuje rozvrh aktivit na celý týden a zajišťuje materiálové zabezpečení aktivit Programu zacházení, metodicky také usměrňuje vychovatele. Tzn.: může jim dávat určité návody, postupy, jak by určitá činnost měla probíhat, jakého by mělo být dosaženo cíle.

Krizové oddělení – zde se umístí odsouzený, pokud se cítí ohrožen, anebo pokud má problémy psychického rázu.

Výstupní oddělení – je určené pro odsouzené, kteří mají 6 měsíců před polovinou trestu nebo před koncem trestu. Zde už nejsou diferenciační skupiny. Je to oddělení, které připravuje odsouzené na vstup do „normálního“ života.

Diferenciační skupiny – prostupné skupiny vnitřní diference. Jsou skupiny – jedna, dva a tři. Když odsouzený přijde do věznice, je zařazen do druhé skupiny - středního stupně. V případě, že v určitém období plní stanovený program zacházení (v dohledu a dozoru hodnocení jednou za dva, ostraze za tři měsíce a ve zvýšené ostraze za šest měsíců), může být přesunut první PSVD, která je „nejlepší“ a ze zařazení do ní plynou odsouzenému výhody v režimu, ale pokud se dopustí kázeňského přestupku nebo neplní body programu zacházení, je přeřazen do třetí skupiny vnitřní diference.

Další náplň práce SP:

- Podílí se na vytypování možných pachatelů nebo možných obětí násilí,
- podílí se na návrhu na přerušení trestu, nebo na účasti odsouzených na akcích mimo věznici,
- podílí se na přípravách návštěv odsouzených,
- podílí se na prevenci kriminality a protidrogové problematiky,
- dále je odborným garantem odběru tisku a provozu knihovny,
- zajišťuje volný vstup organizacím i jednotlivcům v rámci vzdělávacích a kulturních akcí. Např. studenty jako je autorka práce – stáže,
- účastní se profesních školení např. o komunikaci s odsouzenými.

4.2. Úkoly a cíle programů zacházení

V současné době se od termínu resocializace upouští, protože zcela nevystihuje a přesně neurčuje účel a způsoby přístupu k delikventním osobám. Z těchto důvodů je v podmínkách věznic nahrazován termínem zacházení s odsouzenými, hlavním nástrojem zacházení je propojený komplex pěti oblastí programu zacházení.

Hlavním úkolem programů zacházení v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody je eliminace a korekce určitých společensky nežádoucích postojů, přičemž výsledkem by měla být trvalá změna v chování osoby, jež je předmětem působení.

Jak bude stanovený program zacházení úspěšný, nezávisí pouze na správném určení cíle a způsobu zacházení, ale i na správném určení vlivu výchozího stavu na volbu prostředků, které odpovídají daným cílům. Stav odsouzeného, jenž má být předmětem působení SP, je základním prvkem takto chápaného edukačního záměru. Veškeré procesy, které by měly vést k realizaci účelu výkonu trestu u odsouzeného, musí probíhat od určitého bodu k bodu cílovému, který se blíží cíli ideálnímu. Při výběru programů zacházení musíme vždy přihlížet k současnému psychickému stavu. Specifickým výchovným cílem programu zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody je odstranění určitého stavu společenského nepřizpůsobení, které je vyjádřeno daným stavem postojů.

Po stanovení použitelných prostředků je nezbytné zjištění výchozího stavu. Pouze vymezením reálného cíle programu zacházení je dána konečná efektivita působení těchto programů na odsouzené jedince. Reálným cílem u osob s poruchou osobnosti např. na základě užívání psychotropních látek je naučit je společensky přijatelným způsobem zvládat nejrůznější životní zátěžové situace v rámci společenských pravidel a právních norem.

Program zacházení obsahuje hlavní cíl. Ten se má odvíjet od hlavní příčiny kriminálního selhávání a typu trestné činnosti. Tento cíl by na ni měl

reagovat, eliminovat situace, kdy k selhávání dochází a posilovat funkce osobnosti s preventivním účinkem.

Na typech oddělení s dozorem a s dohledem se hodnotí odsouzení jednou za dva měsíce a hodnotí je vychovatel. Na oddělení s ostrahou jsou hodnoceni jednou za tři měsíce.

4.2.1. Pracovní aktivity

Práce napomáhá – jako jeden z výchovných prvků – přípravě na budoucí resocializaci odsouzených a zároveň přispívá k chodu vězeňských zařízení. Odsouzení mohou být zařazeni povinně do pracovního procesu, s přihlédnutím k jejich tělesným a duševním schopnostem určeným lékařem. Pracovní podmínky jsou stanoveny Zákoníkem práce (pojištění, dovolená). Mzdy se řídí platnými normami. Metody organizace práce odsouzených se v rámci možností co nejvíce podobají metodám běžným ve společnosti, aby se zvyšovala schopnost vězně vydělávat si na živobytí po propuštění. V zásadě musí být zjevné, že práce není vždy dostupná, a že z práce plynou výhody (např. naučit se hospodařit s určitou finanční částkou – hrazení výživného, ubytování, dluhů a zbylou částku si ponechat jako kapesné).

4.2.2. Vzdělávací aktivity

V moderním vězeňském režimu a v osobní výchově každého vězně hraje vzdělávání jednu z klíčových rolí. Jeho cíle jsou přímo spojeny s konečným úkolem reintegrace vězně do společnosti i s potřebami jednotlivců osobních i společenských. (Netík, 1998, s. 35)

Ve výchovně vzdělávacím procesu je třeba vězňům v rámci možností umožnit: dokončit docházku do základní, popř. základní školy praktické, vyučit se ve vybraných oborech, zaučit se ve vybraných oborech, studovat na střední škole, navštěvovat kurzy pro zvýšení nebo rozšíření kvalifikace. Do těchto aktivit patří anglický a německý jazyk, různé kurzy – základy přípravy stravy, obsluha osobních počítačů.

4.2.3. Speciálně výchovné aktivity

V této kategorii jsou jim navrženy aktivity SP nebo psychologem. Tyto aktivity jsou povinné pro mladistvé a pro skupinu do 26 let tzn. blízké věku mladistvých. AT skupina (poradna) – do této skupiny jsou zařazeni odsouzení, kteří páchali trestnou činnost pod vlivem návykové látky (alkohol, toxikomanie), docházejí na aktivitu - psychosociální výcvik. Pro odsouzené, kteří páchali násilnou trestnou činnost je povinná psychoterapie.

Těmito aktivitami programu zacházení se rozumí individuální a skupinová speciálně pedagogická a psychologická působení vedená kompetentními zaměstnanci, zejména:

- terapeutická (sociální výcvik, psychoterapie, arteterapie, pohybová terapie),
- sociálně právní poradenství,
- trénink zvládání vlastní agresivity (Vyhláška č. 378/2004 Sb., § 36, odst. 5).

Psychoterapie a socioterapie zaujímá v posledních letech významné místo při realizaci výchovných cílů trestu. Odsouzení často přicházejí s mnoha nahromaděnými psychosociálními a komunikačními problémy. V době páchání trestné činnosti si jistým způsobem odvykli běžné mezilidské komunikaci, ztratili schopnost navazovat hlubší citové a partnerské vztahy a ocitli se v situaci odcizení běžnému světu. Oproti tomu převzali z kriminálního světa množství antimorálních a společensky nepřijatelných zvyků, se kterými sice mohou uspět ve světě zločinu, ale nikoliv ve světě práv a zákona.

Psychoterapie a socioterapie se snaží odblokovat tyto fixované a regresivní asociace a nahradit je hodnotnou a přijatelnou mezilidskou komunikací a přijetím adekvátního, pozitivního prožívání.

Oproti terapii prováděné v civilních podmínkách je terapie vězeňská nucena řešit vedle běžných psychických, osobnostních a sociálních problémů

také problémy kriminální minulosti svých klientů, navíc ve skupinách spoluvězňů různého narušení a kriminálního zaměření, u nichž není nikdy jisté, zda intimní a velmi choulostivé informace, sdělované při terapeutických sezeních, nezneužijí.

4.2.4. Zájmové aktivity

Sociálně hodnotné prožívání volného času je problém většiny odsouzených. To je dáno většinou nedostatkem motivace a potřebných znalostí a dovedností. Úkolem volnočasových programů prováděných ve vězení je naučit odsouzené trávit volný čas aktivním a smysluplným způsobem a rozvíjet tak svou osobnost, fyzickou a psychickou kondici a vytvořit si kulturní návyky a potřeby.

Tyto programy obsahují nejrůznější formy individuální a skupinové zájmové činnosti organizované a vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, které rozvíjejí v souladu s účelem výkonu trestu schopnosti, vědomosti a sociální dovednosti odsouzených. (Vyhláška č. 378/2004 Sb., § 36, odst. 6)

4.2.5. Extramurální programy (oblast utváření vnějších vztahů)

Tyto programy se orientují na vytváření, udržení a či posílení vztahu odsouzeného s vnějším světem. Jedná se o udržování sociálně pozitivních vztahů, jako jsou vztahy rodinné, vztahy s přáteli (mimo kriminální subkulturu), vztahy profesní či zájmové. Programy se nemají zaměřovat jen na odsouzeného jako na jednotlivce, ale mají působit na jeho nejbližší sociální okolí mimo věznicí.

Mezi základní prvky těchto vazeb patří zejména:

- udržení a posílení pozitivních vazeb mezi blízkými,
- uspořádání a vyřizování sociálních podmínek života po propuštění,
- vyřizování základních dokladů před skončením výkonu trestu (občanské průkazy, občanství ČR),

- navazování kontaktů s charitativními organizacemi a dalšími subjekty, které mohou zprostředkovat pomoc nebo samy zajistit vhodné podmínky v prvních dnech života odsouzených po jejich propuštění z výkonu trestu.

4.3. Další odborní zaměstnanci

K občanským pracovníkům patří odborní zaměstnanci: psychologové, speciální pedagogové, sociální pracovníci, vychovatel – terapeut a dále výchovní zaměstnanci, čili vychovatelé.

„Ve věznicích všech základních typů pracují s odsouzenými zásadně stabilní týmy zaměstnanců Vězeňské služby složené ze speciálního pedagoga, psychologa, sociálního pracovníka, vychovatelů a dozorců s odpovídající speciální odbornou přípravou. Jednomu vychovateli by mělo být svěřeno do péče zpravidla nejvýše 20 odsouzených“ (Vyhláška č. 378/2004 Sb.), ale zpravidla je to mnohem vyšší počet, který mají vychovatelé na starost.

Již delší dobu dochází ve Vězeňské službě k určitým změnám v personálním obsazení, které se týkají zvyšování kvalifikace zaměstnanců a důrazu na vzdělání. Cílem je vytvořit takovou zaměstnaneckou strukturu, která bude vyhovovat zvyšujícím se nárokům na odbornost, profesionalitu a vzdělanost.

Vzdělávání a zvyšování odbornosti personálu Vězeňské služby je velmi důležité a podstatné pro dobrou práci s vězňenými osobami, ale i proto, aby zaměstnanci dokázali předcházet syndromu vyhoření či jiným následkům této dosti vysilující práce.

Vzdělávací činnost ve Vězeňské službě tvoří systematická a vnitřně diferencovaná soustava různých forem vzdělávání zaměstnanců v rámci Programu celoživotního vzdělávání, pořádaných Institutem vzdělávání Vězeňské služby ČR, nebo organizovaných ve spolupráci s vysokými školami či jinými vzdělávacími subjekty. Zejména odborní a výchovní pracovníci studují na vysokých školách humanitního směru dle svého zaměření a profese.

Psycholog je odborný pracovník – specialista, který garantuje u odsouzených odbornou psychologickou činnost a odbornou úroveň realizace programu zacházení. Úzce spolupracuje se SP. Psycholog provádí psychologické charakteristiky odsouzených, zpracovává jejich psychologické posouzení v rámci komplexní zprávy o odsouzeném, včetně doporučení pro program zacházení. Podílí se rovněž na zpracování konkrétních Programů zacházení jednotlivých odsouzených, na vyhodnocování úspěšnosti těchto programů a na navrhování případných změn v Programu zacházení. Vybraní psychologové se také podílejí na přijímacích pohovorech zaměstnanců Vězeňské služby, jelikož jedním z předpokladů pro přijetí je psychologické vyšetření. K dalším činnostem psychologa patří orientační psychologické pohovory s odsouzenými, poskytování poradenské psychologické pomoci či péče, spolurozhodování o zařazení odsouzených do seznamu objektů možného napadení, vytypování konfliktních psychicky labilních osob a další.

Sociální pracovník je odborným zaměstnancem Vězeňské služby, jehož úkolem je samostatná sociální práce. Tato činnost je zaměřena především na plynulý přechod odsouzených z výkonu trestu do běžného života, přičemž je dbáno na dodržování standardů kvality poskytovaných sociálních služeb. Sociální pracovník se dále podílí na vytváření koncepce zacházení s odsouzenými, programů zacházení a na zpracování návrhů vnitřní diferenciací, dle potřeby spolupracuje s orgány sociálního zabezpečení, podílí se na vyhodnocování programů zacházení v oblasti své působnosti a navrhuje případné změny, poskytuje samostatné sociálně právní poradenství a provádí výchovnou poradenskou činnost, navazuje potřebné kontakty s blízkými osobami odsouzených.

Sociální pracovník pro sestavování programu zacházení vypracovává sociální anamnézu. Své poznatky získává pomocí cíleného rozhovoru s odsouzeným, studiem osobního spisu, jednáním se sociálními kurátory, pracovníky Probační a mediační služby, rodinnými příslušníky a uplatněním vlastní zkušenosti.

Vychovatel se zabývá komplexní výchovnou, vzdělávací, diagnostickou a preventivní činností zaměřenou na celkový rozvoj osobnosti a přípravu na socializaci, resocializaci a reedukaci včetně cílených opatření k optimalizaci vzdělávacího procesu odsouzených a realizaci protidrogové prevence v rámci věznice. Vychovatel by měl znát všechny svěřené odsouzené, znát sociální vztahy a skupinovou atmosféru v přidělené skupině. Vede osobní karty odsouzených a provádí průběžné zápisy postihující probíhající naplňování účelu výkonu trestu. Měl by vědět, u kterých odsouzených se projevují sebepoškozující sklony a kteří by mohli být objektem napadení nebo naopak původci násilného jednání. Při své práci spolupracuje s příslušníky vykonávajícími dozorčí službu a předvádění odsouzených. Podílí se na přípravě a realizaci programu zacházení s odsouzenými, vede určité průběžné aktivity programu zacházení. Ve spolupráci s ostatními zaměstnanci oddělení organizuje a realizuje hromadné volnočasové aktivity. Podílí se na hodnocení programu zacházení a na hodnocení zasílaných věznicí příslušným orgánům.

5. Mladiství delikventi

Skupina mladistvých delikventů si po právu zasluhuje zvláštní a rozdílný přístup než je uplatňován vůči dospělým pachatelům, ať již v zákonné úpravě podmínek výkonu vazby a výkonu trestu nebo ve způsobech zacházení a principech přípravy na budoucí reintegraci a resocializaci odsouzených po propuštění. V různých právních úpravách se s ohledem na věkovou hranici kategorie mladistvých vytváří odlišný přístup, ale jeden zůstává totožný, tj. že tato skupina nedospělých občanů vyžaduje zvláštní ochrany a specializované pomoci. (Černíková, 2002, s. 44)

Výkon vazby a výkon trestního opatření odnětí svobody je u mladistvých chápán jako krajní možnost, která se má volit jen tehdy, jestliže jiné prostředky nepřicházejí v úvahu. Těmito prostředky se myslí jednak alternativní tresty, jednak tzv. odklony, jako narovnání (dohoda pachatele s poškozeným) či podmíněné zastavení trestního stíhání.

Soud by se měl zabývat také možnostmi využití celé škály dalších nápravných omezení a povinností a také využitím takzvaného probačního dohledu.

Nelze jít cestou selekce a označovat něco trestným činem u dospělé osoby a u mladistvého nikoliv – tam Zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů používá pojmu provinění. Rozdíl je v míře ve společenské škodlivosti, která po materiální stránce rozhoduje o tom, zda jde již o trestný čin. Dále je zde výrazná míra diferenciací z pohledu zavinění – jestli duševní vývoj mladistvého je na takové úrovni, aby si mladistvý dokázal dostatečně uvědomit, čeho se dopustil.

Mnozí policisté, odborníci na problematiku mládeže si však myslí, že mládež, je již ve věku čtrnácti let natolik vyspělá, aby si závažnost trestných činů dostatečně uvědomovala, stejně jako jejich o rok starší vrstevníci.

Pokud jde o věkovou hranici trestní zodpovědnosti, asi se nikdy nedospěje k jednoznačnému náhledu. Řešením by bylo vytvořit systém

opatření výchovné a ochranné povahy, než dítě zavírat do vězení. (Doubrava, 2001, s. 10–11)

Celosvětovým trendem je upřednostňování prevence před represí. Represe neřeší problém kriminality. Nijak neovlivňuje příčiny a podmínky, které výskyt sociálně-patologických a protispolečenských jevů přináší.

Trest u mladistvých se vykonává odděleně od ostatních odsouzených, a to ve věznicích nebo zvláštních odděleních pro mladistvé odsouzené. Mladiství obvinění a odsouzení jsou pro výkon vazby a trestu v rámci ČR umístěni ve věznicích a vazebních věznicích. Mladý dospělý je umísťován na oddělení pro dospělé odsouzené, ale vzhledem k faktu, že se jedná o odsouzené ve věku blízkém věku mladistvých, přistupuje se při převýchově podobně jako u mladistvých.

Je důležité si uvědomit, že mladistvý mnohdy ve vazbě často stráví mnohem delší dobu než ve výkonu trestního opatření.

Z praxe vyplývá, že právě výkon vazby se na mladistvých podepíše největší izolací od společnosti, nečinnost, zahálka ve výkonu vazby mají nezvratné negativní dopady jak na psychiku, tak na výchovný proces. Řád výkonu vazby sice umožňuje všestranné sportovní, kulturní a vzdělávací aktivity, konstruuje možnosti spolupráce s nestátními subjekty, zájmovými sdruženími a církevními a nařizuje přijímat k tomu vhodná a potřebná opatření. Středem pozornosti je zde skutečnost, že speciální a kvalifikovaně prováděné programy zacházení „šité na míru“ každému mladistvému, se na základě komplexních zpráv o něm provádějí až ve výkonu trestu a s obtížemi je možno dohnat to, co bylo ve výchovném procesu ve výkonu vazby občas zanedbáno. V některých vazebních věznicích chybí návaznost při přechodu z výkonu vazby do výkonu trestu a objevují se těžce zvladatelné adaptační potíže u mladistvých.

Výkon trestního opatření odnětí svobody u mladistvých je upraven obecnými ustanoveními zákona o výkonu trestu odnětí svobody a dále jsou vymezena určitá specifika.

U mladistvých je zohledněna jejich adolescentní vývojová etapa spojená s různou mírou dosažené sociální úrovně chování a sociální odpovědnosti.

Výkon trestu u mladistvých intenzivněji realizuje výchovnou funkci trestu především prostřednictvím:

- uplatňovaných způsobů zacházení s mladistvými odsouzenými,
- specializovaných resocializačních programů,
- vnitřní diferenciací, která přihlíží ke zvláštnostem výkonu trestu u mladistvých s psychopatickou strukturou osobnosti, drogově závislých a mladistvých s duševní poruchou.

Součástí resocializačních programů zacházení u mladistvých je vždy vzdělávání a vhodná forma sociálního výcviku. Pro mladistvého je účast na stanovené formě vzdělávání povinná a může probíhat formou denního studia. V tomto případě je pak vzdělávání postaveno na úroveň pracovního zařazení.

Na rozdíl od běžných věznic pro dospělé se věznice pro mladistvé nedělí na čtyři známé typy. (Černíková, Makariusová. 1997, s. 45)

PRAKTICKÁ ČÁST

Průzkum byl prováděn ve Vazební věznici Praha-Pankrác, kam musela autorka nejprve získat povolení ke vstupu, schválené ředitelem věznice. Požadavek ke vstupu musí být písemně zdůvodněn, musí obsahovat doporučení příslušného vedoucího oddělení se stanovením konkrétního zaměstnance, který bude za pohyb autorky ve věznici odpovědný a bude zajišťovat její odborné vedení.

Po oficiálním schválení a potvrzení ke vstupu se mohla autorka v požadovaném termínu do Vazební věznice Praha-Pankrác dostavit. Vstupu do každé věznice předchází řada opatření. Je nutné se prokázat povolením ke vstupu a platným občanským průkazem. Na vstupu pro pěší do věznice je osoba podrobena bezpečnostní prohlídce, která se skládá z prohlídky osoby prostřednictvím bezpečnostního rámu a prohlídky zavazadel prostřednictvím RTG. Do věznice mimo řady věcí jako jsou např. alkoholické nápoje, zbraně, nebo drogy je zakázáno vnášet i jakákoliv elektronická zařízení včetně mobilních telefonů, notebooku, usb flash disků či diktafonů. Každé návštěvě pohybující se v prostorách věznice je přidělena identifikační karta, kterou je návštěva povinna nosit na viditelném místě.

Po výše uvedené bezpečnostní prohlídce si vstupující osobu přebere pověřený zaměstnanec, který ji po celou dobu doprovází a zodpovídá za ni. Není možné, aby se člověk, který není zaměstnancem Vězeňské služby ČR, pohyboval po objektu sám. Tato opatření značně znesnadňují rozsah průzkumu.

6. Vlastní průzkum

Vlastní průzkum probíhal v podmínkách výkonu vazby, kde jedno oddělení bylo určeno výhradně pro obviněné ženy a osm oddělení bylo vyhrazeno pro ubytování obviněných mužů.

Protože odborné vedení i vlastní průzkum autorky probíhal pod vedením speciálního pedagoga oddělení výkonu vazby, byla činnost autorky zaměřena pouze na obviněné. I to je důležité z důvodu ctění presumpce neviny zmínit.

6.1. Vymezení průzkumného cíle

Cílem průzkumného šetření bylo ukázat smysl pracovní činnosti speciálního pedagoga a jeho postavení v podmínkách výkonu vazby.

Zlepšování podmínek výkonu vazby je i v současné době jednou z hlavních priorit Vězeňské služby ČR. Mnozí obvinění se totiž stále nacházejí v nevyhovujících podmínkách, které jsou mnohde drsnější než trest samotný. Obvinění jsou přitom lidé, na které je třeba pohlížet jako na nevinné, neboť soud o jejich vině a trestu dosud nerozhodl. Tvrdé podmínky vazby by na některých obviněných mohly zanechat negativní společenské následky a způsobit jim psychické trauma.

Průzkum byl určen obviněným mužům a ženám umístěným k výkonu vazby, kdy se autorka průzkumu především zaměřila na to, jak obvinění reagují na samotnou osobu speciálního pedagoga, jakým způsobem přijímají nabízené aktivity a jakou roli tyto aktivity v jejich současném izolovaném světě hrají.

Průzkumem autorka ověřuje tyto skutečnosti:

- **Obvinění umístění ve VV Praha-Pankrác vnímají úlohu speciálního pedagoga v podmínkách výkonu vazby pozitivně.**
- **Skladba aktivit pro obviněné umístěné ve VV Praha-Pankrác zmírňuje negativní dopad jejich izolace a je obviněnými přijímána pozitivně.**

6.2. Charakteristika a popis souboru

Soubor zkoumaného vzorku tvořili obvinění muži a ženy, kteří dobrovolně projevili zájem na spolupráci a souhlasili se zveřejněním získaných informací a údajů. Z tohoto důvodu nebyl soubor respondentů početně výrazný a vyvážený. I přes tento nedostatek autorka průzkumu získala velké množství údajů, které sice nebyly poskytnuty plnohodnotným reprezentativním vzorkem z řad obviněných, ale svoji vypovídající hodnotu přinesly.

6.3. Metody sběru dat

Vzhledem k danému prostředí a podmínkám ve VV Praha-Pankrác, autorka zvolila tři následující metody:

Pozorování

Pozorování neboli observace je systematický proces, při kterém průzkumník pozoruje průběh určitých proměnných (procesů, parametrů) v kontextu určitého typu chování, závislého na některých vnějších (vnitřních) podnětových podmínkách. Pozorovatel záměrně nezasahuje do tohoto procesu.

Po dobu třech týdnů bylo autorce diplomové práce umožněno pozorovat činnost speciálního pedagoga v podmínkách výkonu vazby. V průběhu tohoto období se autorka zúčastnila několika vzdělávacích a zájmových aktivit vedených speciálním pedagogem.

Během pozorování v oddělení výkonu vazby bylo autorce umožněno předložit několika respondentům modifikovaný dotazník pro potřeby speciálního pedagoga.

Kazuistika

Neboli případová studie, je popis a výklad určitých konkrétních případů. Jedná se o popis a o výčet veškerých zjištěných údajů o zkoumané osobě.

Po dohodě se speciálním pedagogem byli vytypováni 4 obvinění, kteří byli vhodní ke kazuistice a dali souhlas s jejím uveřejněním v této práci.

Rozhovor

V tomto případě byla zvolena metoda interviu, neboli metodicky vedený rozhovor, s jasně stanovenými otázkami, které byly položeny všem respondentům.

V rozhovoru s respondenty, byl použit stejný vzorek jako na kazuistiku. Rozhovor samotný byl proveden za asistence speciálního pedagoga a to zejména z důvodu větší důvěry.

6.3.1. Pozorování

Jako nejzajímavější a mezi respondenty jedna z nejoblíbenějších byla vyhodnocena zájmová aktivita – Výtvarné techniky.

Výtvarné techniky, které probíhají jednou týdně u mužů a jednou týdně u žen, po dobu nejméně 1,5 hodiny. Po tuto dobu SP provádí s obviněnými různé výtvarné techniky (např. kreslení, malování různých předmětů, keramiky, výroba papírových či hadrových výrobků – panenek, krabiček, přání, mandaly). Na výtvarné techniky je určena místnost tzv. klubovna. Na tuto aktivitu docházejí muži - obvinění i ženy - obviněné, ale zvlášť. Tato a i jiné aktivity musí být v souladu s týdenním časovým rozvrhem aktivit na oddělení a s denním režimem obviněných, nesmí zasahovat např. do výměny prádla, vycházek, koupání, návštěv apod.

Hodina výtvarných technik dne 9. 2. 2011 probíhala od 9.00 do 10.30 hodin pod vedením SP. Aktivitu se zúčastnilo šest obviněných různých národností (1 Rus, 1 Srb, 1 Afričan, 3 Češi). K účasti na jakékoli činnosti v rámci vzdělávacích a zájmových aktivit se obvinění musí předem přihlásit při „ranním raportu“ u vrchního dozorce. Speciální pedagog nebo i jiný odborný pracovník si pro obviněné na oddělení v daný čas přijde a převezme si je a odvede do klubovny pro konkrétní aktivitu. Na této konkrétní hodině obvinění dostali čtvrtky, pastelky a fixy, a mohli si kreslit dle vlastního námětu

nebo relaxovat při vybarvování mandal. Dva obvinění využili nabídky a vyráběli různé obrazce či přáníčka s tematikou svátku zamilovaných, jeden dodělával a dobarvoval výrobky z keramické dílny, dva relaxovali při mandalách. Poslední nakreslil na čtvrtku pěkného medvěda a pak obrázek věnoval obviněnému naproti pro jeho dítě.

Povinná školní docházka

Obviněnému mladistvému, který nemá splněnou povinnou školní docházku, věznice zabezpečí její plnění. Mladistvý Jiří K. umístěný k výkonu vazby ve VV Praha-Pankrác, dochází na „doučování“ ke SP na „vyučovací hodiny“ vždy v úterý, ve čtvrtek a v pátek. V ostatních dnech v týdnu si sám plní domácí úkoly, které má od SP zadané a provádí samostudium. Tento mladistvý byl žákem 8. třídy Základní školy Praktické (dříve Zvláštní školy), kterou před nástupem do vazby navštěvoval. Jiří K. byl umístěn do výkonu vazby z dětského domova.

Podmínky, za nichž se povinná školní docházka uskutečňuje, upravuje Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Autorka se zúčastnila konkrétního doplňování povinné školní docházky s mladistvým. První hodinu s mladistvým probíhala výuka českého jazyka. Při výuce byly dodrženy osnovy odpovídající ZŠ Praktické, osmému ročníku, které si SP vyžádal z příslušné školy, kam mladistvý dříve docházel. Tuto „vyučovací hodinu“ zahájil SP kontrolou úkolů z českého jazyka. Mladistvý měl za úkol napsat popis pracovního postupu a to v určitém receptu. Mladistvý si sám vybral a psal o tom, jak by uvařil česnečku. Tento pracovní postup zvládl mladistvý obviněný dobře, a proto dostal od SP malou jedničku.

Druhou hodinu následoval přírodopis. Mladistvý měl za úkol nastudovat texty k vývoji a rozmnožování jedince. SP ho následně vyzkoušel a zjišťoval, jak důkladně mladistvý textům porozuměl. Na další den dostal

mladistvý za úkol, odpovědět na otázky, které jsou pod jednotlivými učebními texty.

Třetí hodina patřila hudební výchově. Mladistvý je nadaný a má hudební sluch. Sám se naučil hrát na kytaru a zpívá.

Příklad záznamu, který si vede SP:

14. 2. 2011 - výuka: Český jazyk - Popis pracovního postupu (vaření); Přírodopis - Rozmnožování, vývoj jedince; Matematika - desetinná čísla, zaokrouhlování; Zeměpis - opakování Evropa; Dějepis - Hospodářský rozvoj po roce 1948; Fyzika - opakování el. proudu; Hudební výchova - hra na kytaru – zpěv; Výtvarné techniky - kresba krajiny; Zdravý způsob života a péče o zdraví - bezpečné chování - komunikace s vrstevníky a neznámými lidmi.

15. 2. 2011 – výuka: vypracovávání cvičení - samostudium.

16. 2. 2011 – výuka: vypracovávání cvičení - samostudium.

17. 2. 2011 - výuka: Český jazyk - rozbor pracovního postupu; Přírodopis - opakování vývoj jedince; Matematika - zaokrouhlování, opakování desetinná čísla; Zeměpis - opakování Západní Evropa; Dějepis - rozbor Hospodářský rozvoj po roce 1948; Fyzika - elektrický článek, náboj; Hudební výchova - zpěv a hra na kytaru; Výtvarné techniky - práce v keramické dílně; Zdravý způsob života a péče o zdraví - správná výživa.

18. 2. 2011 - výuka: Český jazyk - Opakování vyjmenovaná slova, shoda příděstí minulého s přísudkem - zadané úkoly k samostudiu; Přírodopis - pohlavní choroby - zadané úkoly k samostudiu; Matematika - převod zlomků na desetinná čísla, cvičení - zadány úkoly k samostudiu; Zeměpis - opakování Východní Evropa; Dějepis - opakování Hospodářský rozvoj po roce 1948 – průmysl; Fyzika - opakování elektrický článek, náboj; Hudební výchova - hra na kytaru; Výtvarné techniky - význam mandal; Zdravý způsob života a péče o zdraví - odpovědný vztah k sobě samému, vlastnímu dospívání a k pravidlům zdravého životního stylu.

Dotazník

Po domluvě se SP zadala autorka v rámci zájmových aktivit vybraným respondentům připravený dotazník k vyplnění. Ze skupiny dvaceti respondentů-mužů bylo ochotno dotazník vyplnit dvanáct respondentů. U stejných aktivit bylo ze skupiny deseti respondentů-žen, ochotno vyplnit dotazník osm respondentů. Vzor dotazníku je v příloze C této práce.

6.3.2. Kazuistika a rozhovor

Po dohodě se SP byli vybráni čtyři respondenti, kteří budou vhodní ke kazuistice a rozhovoru. Výběru těchto respondentů předcházelo krátké uvedení do problému, vysvětlení a povídání o celé situaci, co po nich bude požadováno, zda souhlasí se zveřejněním jejich kazuistiky i rozhovoru a hlavně zda mají zájem spolupracovat. Průzkumu se zúčastnili dvě ženy a dva muži, kteří měli možnost se sami rozhodnout, zda uvedou své jméno nebo jen pohlaví, stejně tak datum narození.

Další informace k jednotlivým respondentům byly čerpány z dokumentů, které má k dispozici speciální pedagog. Protože se jednalo o osobní údaje, byla před jejich využitím v průzkumu učiněna dohoda se SP i konkrétním obviněným, že získané informace autorka zpracuje a následně uveřejní ve své diplomové práci bez některých osobních údajů např. bez celého příjmení.

Rozhovoru s každým obviněným předcházela vždy domluva autorky se SP o tom, jaká bude struktura rozhovoru a jaké otázky má autorka připravené. Některé otázky nebyly vhodné nebo by nebyly zcela správně položeny, proto byly po konzultaci se SP upraveny. Po schválení celé struktury rozhovoru mohl začít samotný rozhovor s prvním respondentem. Všem respondentům bylo autorkou vysvětleno, že na základě jejich kazuistiky s nimi bude proveden ještě rozhovor. Respondenti byli autorkou seznámeni s tím, jak bude rozhovor

zhruba probíhat, jaké budou přibližně otázky a že u rozhovoru bude přítomen SP.

Kazuistika č. 1 - Zdeněk Č.,

narozený 6. 2. 1975 vyrůstal sám s matkou v neúplné rodině společně se starší sestrou. Matka pracovala příležitostně a otec o syny neprojevoval žádný zájem. Zdeněk Č. po ukončení základní školy, kde dosahoval průměrného prospěchu, nastoupil do odborného učiliště v oboru instalatér. V tomto období si našel partu, s kterou trávil převážnou část svého času. Častá konzumace alkoholických nápojů u něho posléze vedla k experimentování s drogami. Později je vyloučen z odborného učiliště pro častou neomluvenou absenci a špatný prospěch. Těsně po dovršení 18 let se dopustil trestného činu loupeže dle § 234 a trestného činu krádeže dle § 274 Trestního zákona. S partou kamarádů jinému mladistvému pod pohrůzkou násilí odcizil mobilní telefon a finanční hotovost. Dále se v obchodě se značkovou módou podílel na krádeži oblečení. Za tuto trestnou činnost mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v délce jednoho roku, který vykonával ve věznici Všehrdy. Po návratu z výkonu trestu v roce 1995 se krátce vrací k rodině a pokouší se vykonávat různé příležitostné práce. Opět se začíná scházet s původní partou a často konzumuje alkoholické nápoje. V průběhu roku se s partou opakovaně dopouští různých krádeží za což je nejdříve odsouzen k obecně prospěšným pracím a následně za nesplnění uloženého trestu a páchání další trestné činnosti je odsouzen pro trestný čin krádeže dle § 247. Trest nastoupil v roce 1997 do Věznice Příbram. Po necelých dvou letech se opět vrací ke stejnému životu jako předtím.

Nyní jako obviněný čeká na soudní líčení na oddělení výkonu vazby ve Vazební věznici Praha-Pankrác. Zde je od dubna roku 2010. Tentokrát nejen pro krádež, ale i loupež a neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebních prostředků.

Rozhovor

1. Souhlasíte s tím, abych tento rozhovor použila do své diplomové práce a uveřejnila Vaše jméno?

Ano.

2. Jaké máte dosažené nejvyšší vzdělání?

Střední odborné učiliště – obor instalatér.

3. Jste seznámen/a s tím, že na oddělení výkonu vazby jsou nabízené různé aktivity a jaké?

Vím o nich, např. stolní tenis, sledování TV, kurz obsluhy PC.

4. Aktivity ve výkonu vazby jsou dobrovolné, zúčastňujete se některých z nich? Pokud ano, kterých?

Navštěvuji všechny, co jsem říkal, plus anglický jazyk. Vím o tom, že jsou dobrovolné.

5. Myslíte si, že tyto aktivity mají pro Vás nějaký přínos?

Baví mě to a angličtina by se mohla hodit. Až mě pustí, chtěl bych žít spořádaný život.

6. Pomocí stupnice (Baví mě hodně. / Baví mě. / Nebaví mě vůbec.) vyjádřete svůj zájem o aktivity, kterých se účastníte? (Např. – Keramická dílna – Baví mě hodně. Stolní tenis – Baví mě.)

Stolní tenis – baví mě hodně, sledování TV – baví mě, kurz obsluhy PC – baví mě.

7. O jaké aktivity byste měl/a zájem, ale ve zdejší vazební věznici ve výkonu vazby a na tomto oddělení nejsou mezi nabízenými?

Nevím, o tom jsem nikdy nepřemýšlel.

8. Stalo se vám někdy, že jste se z důvodu kapacity nemohl zúčastnit určité aktivity? (např. byla natolik oblíbená)

Mně se to nestalo nikdy, i když vím, že se to stává. Na angličtinu je vždycky místo, není o ni takový zájem jako třeba o sportovní aktivity.

9. Který druh aktivit ze čtyř nabízených (preventivně výchovné, vzdělávací, zájmové, sportovní) se Vám jeví nejvíce důležité a které se Vám budou v budoucnosti hodit?

Nejdůležitější jsou asi ty vzdělávací, ale i ostatní jsou důležité, pro odreagování. Do budoucnosti je dobrá ta angličtina a počítače.

10. Jste seznámen s možností absolvovat (ve výkonu vazby i trestu) různé rekvalifikační nebo jiné vzdělávací kurzy?

Ano, vím o nich, ale zatím jsem žádného nevyužil.

11. Zúčastnil jste se někdy nějakého rekvalifikačního nebo jiného kurzu?

Ne.

12. Myslíte si, že jste se po dobu výkonu vazby ve zdejší vazební věznici i jiné naučili něco nového?

Ano, v hodině angličtiny nová slovíčka a fráze a na PC věci, které jsem neuměl.

13. Myslíte si, že jsou prostory, kde probíhají aktivity dostatečně materiálně vybaveny nebo v nich něco chybí? A případně co?

Prostory a materiálové vybavení jsou nedostačující. Někdy by bylo potřeba více místa a novější vybavení. Ale na to nejsou peníze.

14. Pokud docházíte do zájmových aktivit, do jaké a jak ji hodnotíte?

Nedocházím do zájmových aktivit. Chodím hlavně do vzdělávacích.

15. Vyrobil jste si někdy něco při těchto aktivitách, co udělalo radost vám, vašim příbuzným nebo i někomu jinému? (např. někomu blízkému)

Ne, nenavštěvuji je.

16. Co byste chtěl ve svém volném čase ve vazební věznici dělat, jak byste ho využil vy?

Chtěl bych chodit více ven.

17. Jak trávíte svůj volný čas v civilním životě?

Chodím s kamarády na pivo a na fotbal.

18. Jak vnímáte práci speciálního pedagoga? Je pro vás důležitá, potřebná nebo nedůležitá?

Práce speciálního pedagoga je důležitá a i potřebná. Vím, že za ním mohu jít vždy s nějakým problémem, který se týká např. mého soudního líčení, ale i s nějakým osobním.

19. S čím si myslíte, že Vám může speciální pedagog pomoci nebo s čím Vám již pomohl?

Pomáhá mi tím, že za ním můžu jít a v klidu s ním hovořit, uklidňuje mě to a zároveň jsem na chvíli mimo celu.

20. Jak vnímáte práci speciálního pedagoga na oddělení výkonu vazby na stupnici – 1. Je to hodně důležitá a prospěšná práce. / 2. Je to normální práce, jako každá jiná. / 3. Není to důležitá práce, nepotřebuji ho.

Je to hodně důležitá a prospěšná práce.

Kazuistika č. 2 - Milena K.,

narozená 13. 8. 1982 vyrůstala v úplné rodině spolu s mladším sourozencem. V jejích 13 letech se rodiče rozvedly. V tomto období s nimi měla Milena časté neshody, zejména s otcem. Po absolvování základní školy je přijata do středního odborného učiliště, kde se vyučila cukrářkou. V této době také vrcholově sportuje, věnuje se závodnímu aerobiku. Ve věku 18 let se vdává a stává se matkou jednoho dítěte. V současné době je rozvedená. Uvádí, že před rozvodovým řízením měla velké psychické potíže a proto začala experimentovat s drogami a alkoholem.

Nyní jako obviněná čeká na soudní líčení ve Vazební věznici Praha-Pankrác. Je obviněná jako spolupachatelka krádeže, loupeže a neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku stejně jako Zdeněk Č.

Rozhovor

1. Souhlasíte s tím, abych tento rozhovor použila do své diplomové práce a uveřejnila Vaše jméno?

Ano.

2. Jaké máte dosažené nejvyšší vzdělání?

Střední odborné učiliště.

3. Jste seznámena s tím, že na oddělení výkonu vazby jsou nabízené různé aktivity a jaké?

Ano – na úseku VV ženy – keramika, sportovky, kreslení.

4. Aktivity ve výkonu vazby jsou dobrovolné, zúčastňujete se některých z nich? Pokud ano, kterých?

Já se zúčastňuji všech nabízených na našem oddělení.

5. Myslíte si, že tyto aktivity mají pro Vás nějaký přínos?

Pro mě je to odreagování.

6. Pomocí stupnice (Baví mě hodně. / Baví mě. / Nebaví mě vůbec.) vyjádřete svůj zájem o aktivity, kterých se účastníte? (Např. – Keramická dílna – Baví mě hodně. Stolní tenis – Baví mě.)

Keramika – baví mě hodně, sportovky – baví mě, kreslení – baví mě.

7. O jaké aktivity byste měla zájem, ale ve zdejší vazební věznici ve výkonu vazby a na tomto oddělení nejsou mezi nabízenými?

Ráda bych se učila na počítačích a cvičila v posilovně.

8. Stalo se vám někdy, že jste se z důvodu kapacity nemohla zúčastnit určité aktivity? (např. byla natolik oblíbená)

Někdy ano, o aktivity je velký zájem.

9. Který druh aktivit ze čtyř nabízených (preventivně výchovné, vzdělávací, zájmové, sportovní) se Vám jeví nejvíce důležité a které se Vám budou v budoucnosti hodit?

Myslím, že nejdůležitější je vzdělávací.

10. Jste seznámena s možností absolvovat (ve výkonu vazby i trestu) různé rekvalifikační nebo jiné vzdělávací kurzy?

Ano, byla jsem seznámena.

11. Zúčastnila jste se někdy nějakého rekvalifikačního nebo jiného kurzu?

Ano – základy výuky na PC.

12. Myslíte si, že jste se po dobu výkonu vazby ve zdejší vazební věznici i jiné naučili něco nového?

Ano – při práci v keramickém kroužku.

13. Myslíte si, že jsou prostory, kde probíhají aktivity dostatečně materiálně vybaveny nebo v nich něco chybí? A případně co?

Prostory a materiálové vybavení jsou nedostačující.

14. Pokud docházíte do zájmových aktivit, do jaké a jak ji hodnotíte?

Nejvíc hodnotím keramickou dílnu, přiučila jsem se pracovat s hlinou a tato práce je pro mě velmi přínosnou.

15. Vyrobila jste si někdy něco při těchto aktivitách, co udělalo radost vám, vašim příbuzným nebo i někomu jinému? (např. někomu blízkému)

Ano – spoluobviněným.

16. Co byste chtěla ve svém volném čase ve vazební věznici dělat, jak byste ho využila vy?

Pracovat – např. uklízet.

17. Jak trávíte svůj volný čas v civilním životě?

S rodinou a přáteli.

18. Jak vnímáte práci speciálního pedagoga? Je pro vás důležitá, potřebná nebo nedůležitá?

Práce speciálního pedagoga je určitě potřebná.

19. S čím si myslíte, že Vám může speciální pedagog pomoci nebo s čím Vám již pomohl?

Snížení tenzí, zklidňující pohovory, možnost vyjít z cely.

20. Jak vnímáte práci speciálního pedagoga na oddělení výkonu vazby na stupnici – 1. Je to hodně důležitá a prospěšná práce. / 2. Je to normální práce, jako každá jiná. / 3. Není to důležitá práce, nepotřebuji ho.

Jako hodně důležitá a prospěšná práce.

Kazuistika č. 3

Muž - středně vysoké postavy, upravený, spolupracuje, chování a upravenost na požadované úrovni. Poprvé trestán v 15 letech nepodmíněně za krádeže automobilů ve skupině. Další trestná činnost byli krádeže, celkově byl sedmkrát ve výkonu vazby a šestkrát ve výkonu trestu odnětí svobody. Aktuálně trestán znovu za krádež přívěsného vozíku za osobní automobil. Živil se trestnou činností. Čeká ještě další tresty. Některé z trestů vykonal ve zdejší věznici.

Odsouzený je rozvedený, bezdětný s bývalou manželkou znovu obnovili vztah. Neví, jestli vztah vydrží. Vychován do 8 let v úplné rodině, poté rozvod, vychováván otcem, který již nežije. Matka Radana, 65 let, bytem Praha 3. S matkou se stýkal před výkonem trestu velmi málo. Má 2 sourozence, Tomáše 45 let a Martina 38 let. Přiznává v dospívání výchovné problémy, byl 3 měsíce ve výchovném ústavu, 10 měsíců byl v dětské psychiatrické léčebně.

Kontakt s matkou a bratrem zachován, vztahy hodnotí jako v celku dobré. Nemá zajištěno vlastní bydlení po propuštění z VTOS, zatím to řešit nechce, má prý na to dost času.

Vychodil 8 tříd ZŠ, poté učební obor – zedník, nevyučil se. Před VTOS nebyl evidován na úřadě práce ani legálně nepochoval. Drogy – pervitin od 20 let, dle svého tvrzení již 5 let abstínuje. Kuřák – 20 cigaret denně. Není známo, že by byl členem nějakého extremistického hnutí.

Měl velký zájem o absolvování učební oboru ve VTOS, sám napsal do Věznice v Rýnovicích, zde později nastupuje do prvního ročníku. Případně má zájem o pracovní zařazení ve VTOS. Budoucnost neplánuje, motivace ke změně v civilním životě je problematická. V současné době končí třetí ročník odborného učiliště obor Provoz společného stravování. Má problémy astmatického rázu.

Odsouzený byl při vstupním pohovoru klidný, celkem komunikoval, působil vyrovnaně. Není potřeba, aby odsouzený měl speciální zacházení, dodržovat

bezdrogový režim. Pracovně nezařazovat (dokončuje studium na OU). Zapojení do aktivit Programů zacházení, podle zájmu odsouzeného. Podporovat existující sociální vztahy. Vést k náhledu na trestnou činnost.

Písemný a osobní kontakt bude udržovat s matkou a družkou i bratry Tomášem a Martinem a synovcem Václavem.

Rozhovor

1. Souhlasíte s tím, abych tento rozhovor použila do své diplomové práce a uveřejnila Vaše jméno?

Ano, ale chtěl bych zůstat v anonymitě.

2. Jaké máte dosažené nejvyšší vzdělání?

Donedávna jen základní. V roce 2007 – 2009 jsem navštěvoval učiliště ve Věznici Vinařice a vyučil se v oboru „Provoz společného stravování“ s vyznamenáním.

3. Jste seznámen s tím, že na oddělení výkonu vazby jsou nabízené různé aktivity a jaké?

Jsem seznámen, že na oddělení výkonu vazby jsou různé aktivity. Od TV klubu, sportovní, český jazyk, výtvarná výchova až po keramický kroužek.

4. Aktivity ve výkonu vazby jsou dobrovolné, zúčastňujete se některých z nich? Pokud ano, kterých?

Já se zúčastňuji českého jazyka, výtvarné výchovy a keramického kroužku.

5. Myslíte si, že tyto aktivity mají pro Vás nějaký přínos?

Tyto aktivity mají pro mě veliký přínos, hlavně tím, že na chvíli zapomenu, v jakém se nacházím prostředí a zaženu depresi, které mě pobytem tady neustále provázejí.

6. Pomocí stupnice (Baví mě hodně. / Baví mě. / Nebaví mě vůbec.) vyjádřete svůj zájem o aktivity, kterých se účastníte? (Např. – Keramická dílna – Baví mě hodně. Stolní tenis – Baví mě.)

Aktivity, kterých se zúčastňuji mě „baví hodně“. Nejvíce asi keramika, kde vytvářím hezké a i praktické věci, které oceňují jak mí blízcí, tak i speciální pedagog, což je pro mě velká pocta.

7. O jaké aktivity byste měl zájem, ale ve zdejší vazební věznici ve výkonu vazby a na tomto oddělení nejsou mezi nabízenými?

Měl bych zájem o vaření, ale tato aktivita ve zdejší věznici chybí.

8. Stalo se vám někdy, že jste se z důvodu kapacity nemohl zúčastnit určité aktivity? (např. byla natolik oblíbená)

Za tu dobu, co jsem ve věznici, se mohlo stát, že jsem se na nějakou aktivitu nedostal z kapacitních důvodů. O aktivity je veliký zájem.

9. Který druh aktivit ze čtyř nabízených (preventivně výchovné, vzdělávací, zájmové, sportovní) se Vám jeví nejvíce důležité a které se Vám budou v budoucnosti hodit?

Myslím, že všechny čtyři aktivity se můžou člověku do budoucna hodit. Preventivně výchovné a vzdělávací určitě. V zájmových (keramika, výtvarka) vás něco naučí, popř. odhalí talent pro tu danou věc a v budoucnu se tato činnost může stát koníčkem či prací. Sportovní udržují zdraví a kondici, která je vždy potřeba, když jsem celý dny zavřený na cele o pár metrech.

10. Jste seznámen s možností absolvovat (ve výkonu vazby i trestu) různé rekvalifikační nebo jiné vzdělávací kurzy?

Vím o tom, že ve věznici jsou různé rekvalifikační kurzy (vzdělávací). Jak jsem uvedl výše, já se ve Vinařicích vyučil, navštěvoval kurz práce na PC. Rád bych po výkonu vazby ve zdejší věznici ve výkonu trestu své znalosti zúročil, či se dál vzdělával.

11. Zúčastnil jste se někdy nějakého rekvalifikačního nebo jiného kurzu?

Jak jsem uvedl, ve Vinařicích jsem se vyučil a také navštěvoval kurz práce na PC.

12. Myslíte si, že jste se po dobu výkonu vazby ve zdejší vazební věznici i jiné naučili něco nového?

Po dobu výkonu vazby jsem se naučil pracovat s hlínou, což mě velice „chytlo“ a díky speciálnímu pedagogovi v sobě odhalil talent pro tuto činnost. Dále jsem se tu naučil trpělivosti a respektu k lidem, kteří jednají s vězni jako s lidmi.

13. Myslíte si, že jsou prostory, kde probíhají aktivity dostatečně materiálně vybaveny nebo v nich něco chybí? A případně co?

Prostory, kde probíhají aktivity, jsou podle mých potřeb dostatečně materiálně vybaveny. Maličkosti by se určitě našly, ale vězni by měli být rádi za to, co mají a že se mají kde odreagovat. Nejde o to, co chybí, ale o to, jak využít toho, co je k dispozici.

14. Pokud docházíte do zájmových aktivit, do jaké a jak ji hodnotíte?

Aktivity, které navštěvuji, hodnotím jako velmi dobré. Hlavně také přístupem speciálního pedagoga, který se velice lidsky věnuje každému vězni individuálně a dává mu prostor pro jeho tvůrčí schopnosti. Je to hodně o psychologii, snaží se podpořit talenty a jejich sebevědomí.

15. Vyrobil jste si někdy něco při těchto aktivitách, co udělalo radost vám, vašim příbuzným nebo i někomu jinému? (např. někomu blízkému)

Vyrobil jsem několik modelů, namaloval jsem bezpočet obrázků a bezpočet výrobků z keramiky. Všechny mi udělaly radost, už proto, že jsem to vůbec dokázal. Některé jsem věnoval svým blízkým, některé věznici, aby tady také po mě něco zůstalo. Beru to jako motivaci pro ostatní.

16. Co byste chtěl ve svém volném čase ve vazební věznici dělat, jak byste ho využil vy?

Co bych tady chtěl víc dělat? Bavilo by mě vařit, ale i tak volné dny vyplňuji čtením a korespondencí s blízkými.

17. Jak trávíte svůj volný čas v civilním životě?

Svůj život do budoucna chci změnit, hlavně hodnoty, které jsem doposud vyznával. Nechci se vrátit, to bych už nepřežil. Doposud jsem páchal jen trestnou činnost a pořádně se ničemu nevěnoval. Jinak mě bavila auta, která opravuji a práce na PC.

18. Jak vnímáte práci speciálního pedagoga? Je pro vás důležitá, potřebná nebo nedůležitá?

Práce speciálního pedagoga je velice důležitá, protože svojí činností napomáhá uvolňovat napětí a stres ve věznicích, způsobený pobytem v celách, které mají pár metrů čtverečních. Práce speciálního pedagoga, je pro mě osobně neocenitelná a nemůže ji dělat každý člověk.

19. S čím si myslíte, že Vám může speciální pedagog pomoci nebo s čím Vám již pomohl?

Myslím, že jsem odpověděl předešlou odpovědí. Speciální pedagog, jeho práce, vedení aktivit, mi zachránilo život a dávají mi sílu to tady ve zdraví přežít.

20. Jak vnímáte práci speciálního pedagoga na oddělení výkonu vazby na stupnici – 1. Je to hodně důležitá a prospěšná práce. / 2. Je to normální práce, jako každá jiná. / 3. Není to důležitá práce, nepotřebuji ho.

Práci speciálního pedagoga hodnotím na stupnici 1. Je to hodně důležitá a prospěšná práce. Nedokážu si představit věznici bez speciálních pedagogů a aktivit pro vězně.

Kazuistika č. 4 -žena

Julijána M., narozená 22. 3. 1972 vyrůstala v úplné harmonické rodině společně se dvěma staršími sestrami, pochází z Chorvatska. Matka pracovala jako učitelka v základní škole a otec jako stavební inženýr, o rodinu se řádně starali. Julijána po ukončení základní školy, kde dosahovala nadprůměrného prospěchu, nastoupila na střední školu a posléze i na vysokou školu ekonomickou. Po vystudování pracovala jako inženýrka ekonomie. V roce 1997 se provdala a z manželství má jednu dceru. Manželství bylo harmonické, bezproblémové. V roce 2010 vycestovala do České republiky na dovolenou a převážela přes hranice pro přítele boty. Na hranicích byla zajištěna, protože při kontrole zavazadel byla objevena v podpatcích bot pro přítele droga. Tvrdila, že o zboží nevěděla, pouze chtěla příteli vyhovět.

Nyní jako obviněná čeká na soudní líčení na oddělení výkonu vazby ve Vazební věznici Praha-Pankrác. Zde je od jejího zajištění na letišti Praha-Ruzyně od května roku 2010. Byla obviněna z nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami dle § 283/1,3.

Rozhovor

1. Souhlasíte s tím, abych tento rozhovor použila do své diplomové práce a uveřejnila Vaše jméno?

Ano, nevadí mi to.

2. Jaké máte dosažené nejvyšší vzdělání?

Vystudovala jsem Vysokou školu ekonomickou.

3. Jste seznámena s tím, že na oddělení výkonu vazby jsou nabízené různé aktivity a jaké?

Ano, byla jsem seznámena při příjmu do vazební věznice.

4. Aktivity ve výkonu vazby jsou dobrovolné, zúčastňujete se některých z nich? Pokud ano, kterých?

Ano, např. sledování televize, keramický kroužek, tělovýchova, výtvarné techniky.

5. Myslíte si, že tyto aktivity mají pro Vás nějaký přínos?

Určitě ano – sport je důležitý pro zdraví, v kroužku keramiky je možno něco vytvořit, něčemu se naučit, to samé ve výtvarných technikách. Zde je možno vyrobit si různé dárky pro rodinné příslušníky a pro mě je to výborná terapie.

6. Pomocí stupnice (Baví mě hodně. / Baví mě. / Nebaví mě vůbec.) vyjádřete svůj zájem o aktivity, kterých se účastníte? (Např. – Keramická dílna – Baví mě hodně. Stolní tenis – Baví mě.)

Aktivity, kterých se zúčastňuji, hodnotím jako velmi dobré – hlavně keramický kroužek. Pouze mi vadí krátká doba realizace (1,5 hodiny). Potřebovali bychom někdy více času na výrobu některých předmětů. Výtvarné techniky hodnotím také jako velmi dobrou a přínosnou aktivitu.

7. O jaké aktivity byste měla zájem, ale ve zdejší vazební věznici ve výkonu vazby a na tomto oddělení nejsou mezi nabízenými?

Možná bych přivítala více jazykových kroužků a práci s PC.

8. Stalo se vám někdy, že jste se z důvodu kapacity nemohla zúčastnit určité aktivity? (např. byla natolik oblíbená)

Ano, stalo se to několikrát, a to z kapacitních důvodů. O aktivity je zde veliký zájem.

9. Který druh aktivit ze čtyř nabízených (preventivně výchovné, vzdělávací, zájmové, sportovní) se Vám jeví nejvíce důležité a které se Vám budou v budoucnosti hodit?

Pro život mimo věznici jsou všechny aktivity důležité. Hlavně však vzdělávací a preventivně výchovné. V zájmových např. v keramické

dílně se naučíte pracovat s hlínou a může se vám to hodit i v civilním životě.

10. Jste seznámena s možností absolvovat (ve výkonu vazby i trestu) různé rekvalifikační nebo jiné vzdělávací kurzy?

Ano, jsem seznámena s touto možností. Osobně znám několik cizích jazyků a byla bych i ochotná, pomoci při realizaci nějakého jazykového kurzu.

11. Zúčastnila jste se někdy nějakého rekvalifikačního nebo jiného kurzu?
Ne, jsem ve výkonu vazby poprvé, ale pokud budu odsouzena, nebráním se žádným aktivitám ...

12. Myslíte si, že jste se po dobu výkonu vazby ve zdejší vazební věznici i jiné naučili něco nového?

Samozřejmě, např. v keramické dílně jsem se seznámila s prací s hlínou a tato činnost mě velmi zaujala. Fyzická práce i ve výtvarném kroužku mne uklidňuje a relaxuji při ní. Zapomenu na starosti a strasti pobytu ve výkonu vazby.

13. Myslíte si, že jsou prostory, kde probíhají aktivity dostatečně materiálně vybaveny nebo v nich něco chybí? A případně co?

Prostory a jejich vybavení by určitě potřebovaly navýšit, zmodernizovat. Vždyť práce při těchto aktivitách pomáhají všem zklidňovat tenze. Důležité je, že při těchto aktivitách člověk relaxuje a je vytržen z monotónnosti pobytu ve výkonu vazby.

14. Pokud docházíte do zájmových aktivit, do jaké a jak ji hodnotíte?
Chodím do keramické dílny, na výtvarné techniky a na tělovýchovu. Každý se na aktivity těší, nachází v nich uklidnění a zjišťuje a nachází v sobě i utajený talent. Hodnotím je velmi dobře a bylo by potřeba, aby jich bylo co nejvíce.

15. Vyrobila jste si někdy něco při těchto aktivitách, co udělalo radost vám, vašim příbuzným nebo i někomu jinému? (např. někomu blízkému)

Ano, vyrobila jsem různé předměty, které jsem věnovala své rodině nebo i své spolubydlící. Vždy mi udělá radost, když se to někomu líbí.

16. Co byste chtěla ve svém volném čase ve vazební věznici dělat, jak byste ho využila vy?

Byla bych ráda, kdyby na úseku žen byla „volná vazba“, protože 23 hodin na cele a 1 hodina v „kotcích“ je velmi deprimující, když si nemůžete s nikým jiným než se spolubydlící popovídat. Vzniká „ponorková nemoc“ a další tenze a stresy. Kdybychom mohly alespoň chodit na hřiště ...

17. Jak trávíte svůj volný čas v civilním životě?

Většinou ho trávím s dcerou nebo přítelkyněmi. Sama ráda čtu, vařím a maluji.

18. Jak vnímáte práci speciálního pedagoga? Je pro vás důležitá, potřebná nebo nedůležitá?

Práce speciálního pedagoga je velmi potřebná a důležitá, v naší věznici navíc pomáhá uvolňovat stresy a napětí. Každému z nás se vždy pečlivě věnuje, bez rozdílů vzdělání, rasy a paragrafů.

19. S čím si myslíte, že Vám může speciální pedagog pomoci nebo s čím Vám již pomohl?

Jak jsem již uvedla, pro mne je speciální pedagog neutrální osoba, která se nám všem velmi věnuje. Při práci s ním zapomínáme na to, kde jsme a velmi dobře to působí na naši psychiku. Při aktivitách se speciálním pedagogem mám pocit volnosti a klidu.

20. Jak vnímáte práci speciálního pedagoga na oddělení výkonu vazby na stupnici – 1. Je to hodně důležitá a prospěšná práce. / 2. Je to normální práce, jako každá jiná. / 3. Není to důležitá práce, nepotřebuji ho.

Práci speciálního pedagoga v naší věznici hodnotím na stupnici – 1. Je to velmi důležitá a prospěšná práce pro všechny obviněné osoby.

7. Výsledky průzkumu a jejich interpretace

7.1. Pozorování

Z pozorování činnosti speciálního pedagoga bylo vidět, že vězni činnost SP respektují, berou ji jako přínosnou pro svůj budoucí život. O aktivitách, které zajišťuje SP na úseku výkonu vazby, mají přehled a rádi je dobrovolně navštěvují. Jsou pro ně odpočinkem, relaxací a únikem z každodenního stereotypu ve výkonu vazby.

Při hodině výtvarných technik obvinění řádně spolupracovali se SP. Byli ukáznění a pracovali každý na svém úkolu. Nepanovalo zde žádné napětí. Bylo vidět, že z hotových výrobků mají radost a přemýšleli nahlas nad tím, komu dalšímu tím udělají radost. Hodiny výtvarných technik mohou také sloužit k inspiraci a rozvoji uměleckého cítění.

7.1.1. Výsledky a vyhodnocení dotazníku

Věrohodnost dotazníku může být ovlivněna tím, že byl předložen pouze účastníkům zájmové aktivity - Výtvarné techniky a také tím, že byl dotazník dobrovolný. Výsledky dotazníku jsou v příloze E této práce.

Jak již bylo uvedeno výše, dotazníkového šetření se zúčastnilo 12 mužů a 8 žen. Jejich nejvyšší dosažené vzdělání uvádím v tabulce 1. Zajímavé je, že šedesát procent dotazovaných dosáhlo střední, nebo vyšší vzdělání. Důvodem může být, že aktivity Výtvarné techniky se zúčastňují spíše vzdělaní obvinění.

Tabulka 1: Vzdělání

Vzdělání	počet	%
ZŠ	5	25%
OU	5	25%
SŠ	6	30%
VŠ	4	20%

Závislost na drogách popisuje tabulka 2, ze které je vidět, že procento závislých není zanedbatelné, celých dvacet procent dotazovaných přiznává, že je častým uživatelem drog.

Tabulka 2: Závislost na drogách

Drogy	počet	%
NE	5	25%
zřídka	4	20%
občas	7	35%
často	4	20%

Zajímavým údajem je také odpověď na otázku, zdali měl respondent sníženou známku z chování v průběhu školní docházky. Zde odpovědělo sedm respondentů kladně. Z toho vyplývá, že 35% dotázaných měli problém se svým chováním ve společnosti již v dětství.

Z odpovědí na otázky týkající se aktivit, vyplývá, že nejoblíbenější jsou aktivity vzdělávací s těsným závěsem zájmových aktivit. Sportovní aktivity jsou nejméně oblíbené, to ale může být způsobené omezeným zájmem respondentů kurzu Výtvarné techniky.

Tabulka 3: Aktivity

Vzdělávací			Zájmové			Sportovní	Preventivně výchovné
41%			38%			18%	3%
AJ	ČJ	PC	Hudební	Výtvarné	Keramika		
40%	12%	48%	13%	30%	57%		

Při hodnocení životního postoje bylo zjištěno, že jako nejdůležitější ze třech nabízených položek, byla označena otázka finančního zabezpečení. Na druhém místě se umístila položka „dobré vztahy s okolím“ a překvapivě nejméně důležité bylo pro respondenty přátelství.

7.2. Kazuistika

Z jednotlivých kazuistik bylo zjištěno, jak velmi odlišní jsou někteří vězni. Základní data získaná z kazuistik byla zpracována do tabulky, která je v příloze D této práce.

Tabulka obsahuje následující údaje:

Jméno – pokud jej respondent povolil uvést

Věk - věk respondenta k datu odevzdání práce, pokud jej povolil uvést

Rodinné zázemí – v jakém rodinném zázemí respondent vyrůstal

Stav – rodinný stav respondenta

Dosažené vzdělání – nejvyšší dosažené vzdělání

Trestný čin – trestný čin, ze kterého je respondent obviněn

Recidiva – jestli byl respondent již někdy v minulosti odsouzen

Drogy – jestli je respondent uživatel drog a případně jakých

7.3. Rozhovor

Výsledky rozhovorů potvrdily, že činnost SP je mezi obviněnými ceněna, dotazovaní mají dobrý přehled o nabídce aktivit a také se jich rádi účastní, uvědomují si, že jsou dobrovolné. Všichni také zmiňují potřebu zlepšení materiálního zázemí v klubovnách, kde aktivity probíhají. Kapacity jednotlivých aktivit se dotazovaným zdají být většinou dostatečné.

Všichni si také uvědomují důležitost vzdělávacích aktivit, oceňují především výuku anglického jazyka a kurz PC. Zájmové aktivity berou jako zajímavý prostředek k odreagování a možnost naučit se novým dovednostem.

8. Vyhodnocení průzkumu a doporučení pro praxi

Jako tři nedílné součásti průzkumu bylo vybráno pozorování, kazuistika a rozhovor, které na sebe navazovaly a navzájem se doplňovaly. Během pozorování měla autorka možnost seznámit se s atmosférou, která panuje v prostředí, kde probíhají činnosti vykonávané SP ve VV Praha-Pankrác. V začátcích se autorce zdálo, že prostředí může být pro speciálního pedagoga (navíc v tomto případě ženu) nebezpečné a že není lehké udržet klid a kázeň. Autorku překvapilo jak důkladná je příprava SP na všechny aktivity, ačkoliv ze zákona je povinná pouze příprava na aktivity vzdělávací. Důsledkem takové přípravy byl hladký průběh všech aktivit, kde pak byla příprava bohatě zhodnocena.

Z průzkumu vyplývá, že všichni dotazovaní obvinění dobře vědí, že aktivity nejsou povinné a mají o jejich konání velmi dobrý přehled. Nejsou si však ve většině případů jisti jejich rozdělením do čtyř skupin, na vzdělávací, zájmové, sportovní a opomíjené preventivně výchovné. Zdá se, že preventivně výchovné aktivity jsou mezi obviněnými podceňovány. Je však možné, že tím, že tyto činnosti nemají obvinění spojené s prací SP, ale spíše s prací sociálního pracovníka nebo psychologa, nekladli na tento druh aktivit žádnou váhu při odpovědích.

Nezávisle na své minulosti, vzdělání a národnosti byly odpovědi všech zkoumaných subjektů velmi podobné. Všichni chápou důležitost práce SP a berou ji nejen jako zpestření svého pobytu ve vazbě, ale také jako důležitý prvek pro sebevzdělávání.

Z průzkumu je také patrné, že výuka ve VV Praha-Pankrác probíhá v ne zcela vyhovujícím prostředí a obvinění mají také jisté výhrady k vybavení, se kterým pracují.

Další z povinností práce SP je příprava týdenního plánu aktivit. SP zde zajišťuje koordinaci jednotlivých odborných pracovníků (psychologa, sociálního pracovníka,...), průběhu ostatních činností obviněných a volného

prostoru na jednotlivé aktivity. Hotový seznam je pak schvalován, jak je již výše zmíněno, vedoucím oddělení. Tato práce je velmi zodpovědná a z pozorování je zřejmé, že i časově velmi náročná. Stálo by za úvahu, jestli je toto skutečně úkol pro SP, který ve svém nabitém programu musí ještě tvořit tento „týdenní rozvrh hodin“

Přestože nelze výsledky průzkumu zcela zobecnit z důvodu nedostatečně reprezentativního vzorku respondentů, lze konstatovat, že výsledky průzkumu potvrdily, že všichni obvinění vnímají přítomnost a činnost speciálního pedagoga, a to jak obvinění muži, tak i obviněné ženy jednoznačně pozitivně.

Z průzkumu vyplynulo, že nabízená účast na preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programech u obviněných zmírňuje negativní dopad jejich izolace a je všemi obviněnými chápána jednoznačně pozitivně.

Z průzkumu je zřejmá nezastupitelná úloha speciálního pedagoga v podmínkách výkonu vazby, která by měla být v praxi posilována. Zároveň by měly být nejen speciálnímu pedagogovi, ale i ostatním odborným zaměstnancům oddělení výkonu vazby vytvořeny podmínky za prvé pro co nejširší možnost naplnění volného času obviněných smysluplnou činností a za druhé omezením času, který obvinění tráví mezi čtyřmi stěnami cel, alespoň do té míry, jak to podmínky vazební věznice umožňují.

ZÁVĚR

Diplomová práce svým tematickým zaměřením ukázala na nezastupitelnou úlohu speciálního pedagoga v podmínkách výkonu vazby. Podtrhla význam nabízených programů a jednotlivých aktivit, které jsou obviněnými přijímány jednoznačně pozitivně.

V teoretické části se autorka obecně zmiňuje o historii i současnosti našeho vězeňství, postavení Vězeňské služby, o podmínkách výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby, programech zacházení s vězněnými osobami a o vězeňském personálu. V této části autorka také popisuje historii a současnost VV Praha-Pankrác.

V praktické části se autorka zaměřila na činnost a úlohu speciálního pedagoga v podmínkách výkonu vazby, na skladbu nabízených programů z řad volnočasových, vzdělávacích a sportovních aktivit. Je zde popsána konkrétní realizace výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programů v podmínkách výkonu vazby VV Praha-Pankrác. Za tímto účelem autorka provedla průzkum, jehož výsledky uvádí ve své diplomové práci.

V současné době se stále můžeme veřejně setkat s lidmi, kteří přijímají informace o současném zacházení s vězněnými osobami s výhradami. Jejich představám o správně fungujícím vězení odpovídá představa odpuzujícího prostředí, nedostatečná a nekvalitní strava a okovy na nohou vězně, kdy jedinou jeho aktivitou by měla být těžká fyzická práce.

Z výše uvedené práce však vyplývá prospěšnost jakéhokoliv programu aktivit pro obviněné v průběhu výkonu vazby a z logiky věci i programu zacházení pro odsouzené v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody.

Za zásadní rozdíl v programech zacházení ve výkonu trestu odnětí svobody a ve vazbě lze považovat tu skutečnost, že ve výkonu vazby jsou osoby, které dosud nebyly pravomocně odsouzeny, čili není jasné, zda je nutné na tyto osoby systematicky výchovně působit. U vazebně stíhaných osob nejsou prováděna odborná posouzení, tak jako tomu je u odsouzených.

Obviněným je v průběhu výkonu vazby nabízena účast na jednotlivých aktivitách bez ambice působit na ně ve smyslu konkrétní osobnostní změny, i když zaměstnanci Vězeňské služby ví, že tato činnost má pozitivní vliv především na jejich chování. Cílem těchto aktivit je především omezit negativní dopady vazby na jejich psychiku s ohledem na vzniklou izolaci.

Programy zacházení s odsouzenými jsou na rozdíl od programu aktivit pro obviněné cíleny jednoznačně výchovně, a to i v oblasti zájmových aktivit, kterými se sledují rovněž výchovné aspekty.

Objektem činnosti Vězeňské služby je člověk, kdy z tohoto pohledu má v podmínkách výkonu trestu odnětí svobody, ale i v podmínkách výkonu vazby, svoji nezastupitelnou úlohu speciální pedagog a jím vytvářené a řízené programy a aktivity.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JINÝCH PRAMENŮ:

BAJCURA, L. *Zacházení s vězni v ČR*. Interní studijní text pro studenty. Praha: UJAK, 2008.

BAJCURA, L. *Periodizace dějin vězeňství po roce 1945*. In *České vězeňství*, č. 2–3/1999. Praha : Vězeňská služba ČR, 1999. 140 s. ISSN 1213-9297.

ČERNÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V. *Sociální ochrana*. 2. vyd. Praha : PA ČR, 1996. ISBN 80-85981-36-X.

ČERNÍKOVÁ, V., MAKARIUSOVÁ, V. *Úvod do penologie*. Most : Sociálně-právní institut, 1997. ISBN 80-7251-104-1.

ČERNÍKOVÁ, V. SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Praha : PA ČR, 2002. ISBN 80-7251-104-1.

ČERNÍKOVÁ, V. *Vina v lidském životě*. In *České vězeňství*, 2001, roč. 9, č. 3, s. 44. ISSN 1213-9297.

DOUBRAVA, L. *Tresty musejí být efektivní*. In *Učitelství noviny*, 2001, č. 12, s. 10–11.

HANUŠ, B. *Primární základy penologie*. Praha : VŠ JAK, 2005. 95 s. ISBN 80-86723-14-3.

HÁLA, J. *Teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice : ZSF JU, 1997. ISBN 80-7040-235-0.

HRUBEŠ, J., HRUBEŠOVÁ, E. *Pražské domy vyprávějí*. Praha : Academia, 2001. ISBN 80-200-0922-1.

JÍLEK, M. *O českém vězeňství u Kulatého stolu 2004*. *České vězeňství*, 2004, roč. 12, č. 5, s. 12-15. ISSN 1213-9297.

JŮZL, M. *Penitenciární pedagogika*. In *Učební texty*. Sborník učebních textů pro IV VS ČR Brno : IV VA ČR, 1994, s. 25–34.

- KADLEC, P. *K otázce tvorby a provádění resocializačních programů pro odsouzené k výkonu trestu odnětí svobody*. České vězeňství, 1995, roč. 3, č. 3, s. 8–9. ISSN 1213-9297.
- KOLBÁBEK, F. *Věznice nabízí šanci*. České vězeňství, 2004, roč. 12, č. 6, s. 15–16. ISSN 1213-9297.
- NETÍK, K. *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR*. Praha : Policejní akademie České republiky, 1998. 61 s.
- NETÍK, K. et al. *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR*, Příloha časopisu České vězeňství, č. 1/1998. 2. vyd. Praha : VV Praha-Pankrác, 1998.
- MALÁ, D. *Vězeňství po česku*. Tišnov : SURSUM, 2003. 129 s. ISBN 80-7323-062-3.
- MAŘÁDEK, V. *Lexikon klíčových pojmů z penologie*. Opava : Vavrla Pavel, 2000. ISBN 80-238-6731-8.
- MAŘÁDEK, V. *Vězeňství*. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2005. 203 s. ISBN 80-7368-002-5.
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178771-X.
- MEZNÍK, J., KALVODOVÁ, V., KUČHTA, J. *Základy penologie*. Brno : Masarykova univerzita, 1995. 74 s. ISBN 80-210-1248-X.
- PETRAS, M., BIEDERMANNOVÁ, E. *Klasifikace odsouzených a jejich zařazování do programů*. České vězeňství, 2006, roč. 14, č. 5, s. 13. ISSN 1213-9297.
- SOCHŮREK, J. *Vybraná témata z forenzní psychologie pro pracovníky vězeňství*. Brno : IV VS ČR, 2003. ISBN neuvedeno.

SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. Teorie a praxe zacházení s vězněnými*. Liberec : Technická univerzita v Liberci, 2007. 77 s. ISBN 978-80-7372-204-3.

SÝKOROVÁ, H. *Prameny k dějinám vězeňství*. Praha : Státní ústřední archiv, 1994. 80 s. ISBN nevedeno.

ŠTĚRBA, V. *Penologie*. Praha: Armex, 2007. 148 s. ISBN 978-80-86795-48-5.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Sbíрка zákonů ČR, 1999, částka 58, s. 3170.

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci ČR.

Zákon č. 361/2003, Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 561/2004 Sb., Školský zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 21/2010, kterým se stanoví úkoly zaměstnanců a příslušníků Vězeňské služby ČR při zabezpečování výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby a výkonu zabezpečovací detence, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 345/1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti ČR č. 109/1994, kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Vnitřní řád Vazební věznice Praha-Pankrác. Č.j.: 117/31/2010-50/Všeob/302, pro obviněné. Praha: Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2010.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Vězeňská služba České republiky: *Vazební Věznice Praha-Pankrác*. [online].

©22.12.2009 [cit. 2011-10-13]. Dostupné z <http://www.vscr.cz/veznice-pankrac-26/zakladni-informace-160/vazebni-veznice-praha-pankrac-5475>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Mapa věznic v ČR (http://www.vscr.cz/).....	13
--	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vzdělání.....	76
Tabulka 2: Závislost na drogách.....	77
Tabulka 3: Aktivity.....	77

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A: Nabídka programů	I
Příloha B: Časový rozvrh všech aktivit na oddělení EA1, EB1, EC ...	III
Příloha C: Modifikovaný dotazník pro potřeby SP	IV
Příloha D: Výsledky kazuistik.....	V
Příloha E: Výsledky dotazníků	VI

SLOVNÍK POUŽÍVANÝCH ZKRATEK

VV Praha-Pankrác	Vazební věznice Praha-Pankrác
SP	Speciální pedagog
VS ČR	Vězeňská služba České republiky
VIS	Vězeňský informační systém
VTOS	výkon trestu odnětí svobody
OVT	oddělení výkonu trestu
PSVD	prostupná skupina vnitřní diferenciacce
NGŘ	nařízení generálního ředitele

Nabídka preventivně vzdělávacích, zájmových a sportovních programů

Preventivně výchovné:

Antistres

- relaxace - udržování čistoty a pořádku v cele i v osobních věcech, případně na oddělení,
- dodržování zásad hygieny a úprava zevnějšku,
- dodržování zásad společenského chování, vystupování i vzájemné komunikace.

Protidrogová poradna

- AT poradna - lidé, kteří páchali trestnou činností pod vlivem návykové látky (alkohol, toxikománie), jsou zařazeni do aktivity psychosociální výcvik.

Sociálně právní poradenství

Skupinová práce

Sebeobslužný program

Pracovně výchovné činnosti

Psychowalkman

Vzdělávací:

- čtení z vlastních učebních zdrojů (samostudium cizích jazyků, čtení tisku, časopisů, knih, samostudium odborné problematiky dle vlastního výběru, kromě zakázaných knih, doplňování základního vzdělání),

- sledování TV pořadů, poslech radiopřijímače v cele dle osobních možností,
- kurz psaní na PC klávesnici, obsluha osobního PC,
- anglický jazyk,
- plnění povinné školní docházky u mladistvých,
- výuka českého jazyka – samostudium cizích jazyků, čtení tisku, časopisů a knih, - samostudium odborné problematiky dle vlastního výběru kromě zakázaných, - samostudium doplňování základního vzdělání, - sledování TV pořadů, poslech radiopřijímače na cele dle osobních možností.

Zájmové:

- filmový klub,
- hudební kroužek,
- keramická dílna,
- výtvarné techniky,
- kroužek vaření (nyní pozastavený, z důvodu nedostatku prostor),
- Ergoterapie – společenské hry, luštění křížovek, využívání knihovny na oddělení výkonu vazby, - výtvarné činnosti (malování, kreslení, modelování).

Sportovní:

- Tělovýchova - nápravné, prostné cvičení, chůze, - stolní tenis, volejbal, běh,
- stolní tenis.

Příloha B: Časový rozvrh všech aktivit na oddělení EA1, EB1, EC

Časový rozvrh všech aktivit na oddělení EA1, EB1, EC 5. týden od 31.1.2011 do 6. 2.2011								Poznámka	
	8:00 - 9:00	9:00 - 10:00	10:00 - 11:00	11:00 - 12:00	12:00 - 13:00	13:00 - 14:00	14:00 - 15:00	15:00 - 16:00	
Pondělí			PVC SPORT EC1 TV				PVC FILMOVÝ KLUB EC1 SM1		
Úterý		PVC SPORT EB1 TV	PS SPORTRELAX EA1 CH			SP do 14.30 KERAMICKÁ DILNA EA1	SPORTREL. EC1 KD CH		
Středa		SP ZÁKLADY ČESKÉHO JAZYKA EC1 SM1				do 14.30 VÝTVARNÉ TECHNIKY EA1			
		PVC STOLNÍ TENIS EC1 EA1	SP TĚLOVÝCHOVA EA1 CH		SOC P2 12.00-14.00 FILMOVÝ KLUB EA1 SM1M EC1				
Čtvrtek		PS FILMOVÝ KLUB EA1 SM1M	PS PSW EB1 EC1 SM1 PVC			SPORT TV EC1 SOC P2	do 14.30 KERAMICKÁ DILNA KD		
Pátek		SP VYTVARNÉ TECHNIKY EA1 SM1 SOC P2	PS SOC. PRÁV. PORADENSTVÍ EA1/Po SM1M EA1/B	SOC P2 **** SOC. PRÁV. PORADENSTVÍ EA1/B SM1M EC1			FILMOVÝ KLUB PRACOVNÍ TERAPIE SM1 EA1 SM1		*** od 9.00 - 10.00 hodin
Sobota		PVC STOLNÍ TENIS EC1	CH EA1/Po SM1M EA1/B						
Neštěle									

PS - psycholog PhDr.
 SP - speciální ped. - Bc. Jana Jodlová
 PVC - ped. volného času Bc.
 SOC P1 - sociální pracov.
 SOC P2 - sociální pracovnice

CH - chodba
 TV - tělocvična, event. hřiště OVT
 KD - keramická dílna
 SM1 - společenská místnost 1. patra
 SM1M - malá společ. místnost EA1

Zpracovala: Bc. Jana Jodlová
 (speciální pedagog OVVA/T)
 Schválil: Vrchní komisař
 jméno a příjmení
 vedoucí odd. výkonu vazby a trestu

Dotazník pro potřeby speciálního pedagoga

.....
pohlaví   datum narození   dříve trestán

Svoji odpověď na uvedené otázky **zakroužkujte a doplňte:**

1. Zkusil jste někdy drogy ? (léčiva, pervitin, hašiš, marihuanu, LSD, morfin, braun, čichání těkavých látek atd.)

a/ ano – často – občas – zřídka – jakou drogu .....

b/ nezkusil

2. Dosažené vzdělání (ZŠ, OU, SŠ, VŠ) .....

3. Měl jste sníženou známku z chování?

a/ ano – za co .....

b/ neměl

4. Příčiny vaší trestné činnosti:

a/ finanční problémy   b/ nedomyšlení důsledků jednání   c/ zkratovité jednání
d/ působení party   e/ jiná odpověď.....

5. Zakroužkujte dle důležitosti na škále, co je pro vás v tuto chvíli důležité

(1 = nejdůležitější až 9 = absolutně nepodstatné)

finanční zabezpečení   1 2 3 4 5 6 7 8 9

dobré vztahy s okolím   1 2 3 4 5 6 7 8 9

přátelé   1 2 3 4 5 6 7 8 9

6. Do jakého zájmového kroužku ve zdejší vazební věznici byste se chtěl zapojit ?

a/ Vzdělávací

1. anglický jazyk

2. český jazyk

3. PC

b/ Zájmové

1. hudební

2. výtvarné techniky

3. keramická dílna

c/ Sportovní

1. tělovýchova

2. stolní tenis

Příloha D: Výsledky kauzistik

Jméno	Věk	Rodinné zázemí	Stav	Dosažené vzdělání	Trestný čin	Recidiva	Drogy
Zdeněk Č.	36 let	Neúplná rodina	Svobodný	Základní	Krádež a lopež neoprávněné opatření platebních prostředků	ANO	ANO
Milena K.	29 let	Neúplná rodina	Rozvedená	OU - obor cukárka	Krádež a lopež neoprávněné opatření platebních prostředků	NE	ANO
-	-	Neúplná rodina	Rozvedený	Základní	Krádeže	ANO	ANO
Juliana M.	39 let	Úplná rodina	Svobodná	VŠ - Ing.	Pašování drog - podle § 281/1,3	NE	NE

Příloha E: Výsledky dotazníků

Dotazník č.	ZÁKLADNÍ DATA				ŽIVOTNÍ POSTOJ				AKTIVITY						Preventivní ě výchovné
	Pohlaví	Drogy	Vzdělání	Snížená známka chování	1. - nejdůležitější, 9 - nepodstatné		Součet	Zájmové		Součet	Sportovní	Součet	Preventivní ě výchovné		
					Finanční zabezpečení	Dobré vztahy Přátele		AJ	ČJ					PC	
1	Žena	občas	SŠ	ne	3	3	5	1				1	1		
2	Žena	zřídka	ZŠ	ano	1	6	5	1		1		2	1	1	
3	Žena	občas	ZŠ	ano	1	7	7	1		1		1	1		
4	Žena	občas	SŠ	ne	1	1	1	1				1	1		
5	Žena	NE	OU	ano	6	2	4					2	1		
6	Žena	často	OU	ne	4	7	3			1		3	1		
7	Žena	občas	OU	ne	1	2	2	1				0			
8	Žena	zřídka	SŠ	ne	2	2	2	1				0	1		
9	Muž	občas	SŠ	ne	1	1	2	1				0	1		
10	Muž	zřídka	VŠ	ne	6	3	4			1		3	1	1	
11	Muž	občas	OU	ano	4	3	9			1		1			
12	Muž	občas	VŠ	ne	5	1	1	1		1		2			
13	Muž	často	SŠ	ne	1	3	5	1		2		1			
14	Muž	NE	VŠ	ne	3	2	2					2	1		
15	Muž	často	OU	ano	1	9	1			1		0			
16	Muž	NE	VŠ	ne	5	1	1	1		3		1	1		
17	Muž	zřídka	ZŠ	ne	1	1	2			0		0	1		
18	Muž	NE	ZŠ	ano	1	1	9			1		0			
19	Muž	NE	SŠ	ne	2	2	2	1		2		0			
20	Muž	často	ZŠ	ano	1	1	1	1		3		3	1		
CELKEM					2,5	2,9	3,4	10	3	12	25	23	11	2	
													11	2	

Bibliografické údaje

Jméno autora: Bc. Lenka Sechterová

Obor: N PG-SPG

Forma studia: Prezenční

Název práce: Úloha speciálního pedagoga v systému zacházení s vězni

Rok: 2011

Počet stran: 88

Celkový počet stran příloh: 6

Počet titulů české literatury a pramenů: 36

Počet internetových zdrojů: 1

Vedoucí práce: PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.